

PBT_Pangajharan_Bhasa_Madhura_5_SD_Kelas_V_2018.pdf

by

Submission date: 04-Jan-2022 08:09AM (UTC+0700)

Submission ID: 1737257747

File name: PBT_Pangajharan_Bhasa_Madhura_5_SD_Kelas_V_2018.pdf (4.44M)

Word count: 14315

Character count: 82131

Seri Pengayaan

Tim Pakem Maddhu

Aghuna'aghi Kurikulum 2013
Edisi Revisi 2017

Pendamping Buku Teks
Pangajhârân
Bhâsa Madhurâ

5

© yudhistira
Anggota Ikapi

Ka'angghuy Morèd SD/MI Kelas V

Pendamping Buku Teks Pangajhârân Bhâsa Madhurâ 5

Ka'angghuy Morèd SD/MI Kellas V

Penyusun:

A. Hamzah Fansuri Basar, ²M.Pd.
Dr. Abdul Gani, M.Pd.
Moh Hafid Effendy, M.Pd.
A. Sulaiman Sadik
H. Sastro

Penyunting:

H. M. Dradjid, BA
Drs. H. Muakmam
Rasti Setya A.

Desain Isi:

Iman Rohman

Ilustrator:

Tim Yudhistira

Desain Sampul:

M. Nurhadi

Cetakan Pertama:

Agustus 2018

ISBN:

978-602-445-459-3

⁴

Perpustakaan Nasional

Katalog Dalam Terbitan (KDT)

Tata letak buku ini menggunakan Adobe
Indesign CS3 dan Adobe Photoshop CS3. Font
isi menggunakan Tahoma, Verdana.

Daftar Isi

- Pangajhârân 1** Bermain dengan Benda-
Benda di Sekitarku – 1
- Pangajhârân 2** Peristiwa dalam
Kehidupan – 11
- Pangajhârân 3** Kerukunan dalam
Bermasyarakat – 21
- Pangajhârân 4** Bangga sebagai Bangsa
Indonesia – 31
- Pangajhârân 5** Ekosistem – 41
- Pangajhârân 6** Organ Tubuh Manusia dan
Hewan – 51
- Pangajhârân 7** Sejarah Peradaban
Indonesia – 61
- Pangajhârân 8** Akrab dengan
Lingkungan – 73

⁴

Hak cipta dilindungi oleh Undang-Undang Nomor 28 Tahun 2014.
Dilarang memperbanyak/menyebarkan dalam bentuk apa pun tanpa izin tertulis
dari Penerbit Yudhistira.

Pangajhârân

1

Bermain dengan Benda-Benda di Sekitarku

5

Kompetensi Dasar

3.1 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks narasi atau deskripsi

4.1 Membaca teks narasi atau deskripsi dengan teknik membaca yang benar.

Rèngkessan

Teks Narasi

Sè èmaksod sareng teks èngghi panèka karangan sè mornè, aslè, tollèn otabâ sokkla. Èssèna teks acem-macem, akadhi bhâr-kabhâr otabâ carèta. Manabi *teks narasi* sè èmaksod èngghi panèka teks sè abhujud ghâncaran (*prosa*). Dhinèng èssèna *teks narasi* bisa:

1. Aghândhu' carèta bhâb sajàrà,
2. Kabâḍâ'ân neng kaoḍi'ân rên-sa'arèn.

Teks narasi bâḍâ ḍha-tanḍhâna. Dhâddhi sampèyan ta' rèpot nyarè macemma *teks narasi*, amarghâ ampon onèng rè-cèrèna/ḍhâ-tanḍhâna *teks narasi*. Oladhi tor èmodhi rè-cèrèna *teks narasi*:

1. Neng *teks narasi* bâḍâna sèttong têngka/kalakowan,
2. Bâḍâ bherta otabâ kadhâddhiyân sè aorot tor tartèb,
3. Sè ngangghit aghândhu' ngen-angen sè tanto,
4. Bâḍâ nyamana "tokoh" neng carèta ghâpanèka,
5. Bhâsa sè èyangghuy neng carèta ghâpanèka bhâsa sè lumbrâ èyangghuy rèsaarèna.

Narasi aghândhu' bâgiyân-bâgiyân sè nyoson tor majhângkep *teks narasi* kasebbhut. Dhinèng bâgiyân-bâgiyân ghâpanèka bâḍâ sè katèngal tor bâḍâ jhughân sè ta' katèngal.

Bâgiyân sèkatèngal panèka sè abujud kompolan ca'-oca' sareng okara neng èsèttong ghâris anyar (alenia). Dhinèng sè ta' katèngal ka'ḍinto aropa'aghi pokeddhâ pangghâliyân (*tema*) èḍâlem *teks narasi* kasebbhut. Biyasana aghânḍhu "bâburughân beccè".

Okara èḍâlem *teks narasi* ka'ḍinto èngghi panèka kompolan ca'-oca' sè aghânḍhu' maksod sè tanto. Dhinèng alenia èngghi ka'ḍinto kompolan okara èḍâlem *teks narasi* sè jhughân aghânḍhu' maksod tor èpokettaghi ḍâlem sèttong ghâlimpo' bhâris.

Tema èngghi panèka pokeddhâ pangghâliyân sè bisa ètèngalè ḍâri kompolan pan-saponapan alenia èḍâlem *teks narasi*. Mèlana, *tema* ka'ḍinto sè dhâddhi ḍhâsarra jhâjhârbâ'ân alenia. Èḍâlem jhâjhârbâ'ân alenia ghâpanèka "bâburughân beccè" èpaḍâpa' ghân sakonè' sereng sè ngangghit *teks narasi* ḍâ' ka sè maos.

Salaènna *teks narasi* bâḍâ jhughân *teks* sè laèn. *Teks* ka'ḍinto èngghi panèka bisa aropa kadhi:

1. *Teks deskripsi*, èngghi panèka *teks* sè aghâmbhârraghi otabâ ajhârbâ'aghi sèttong kabâḍâ'ân oḍi'na manossa, bisa jhughân bhârâng matè, sopajâ orèng sè maos bisa arassa'aghi tor ngalampa'aghi dhibi' akadhi sè ècarèta'aghi è ḍâlem *teks*. *Teks deskripsi* aghânḍhu' tojjhuwân kaangghuy maḍâpa' sen-pessen (*informasi*) kalabân rontot tor jhârna'.
2. *Teks prosedur*, èngghi panèka *teks* sè èssèna akadhi pètodhu-pètodhu tor cara-cara mènangka pandhuman (*prosedur*) kaangghuy alampa'aghi sèttong lalampa'an otabâ carana abây-ghâbây pan-saponapan bhârâng.
3. *Teks diskusi*, èngghi panèka *teks* sè ajhârbâ'aghi sèttong kadhâddhiyân kalabân ḍuwâ' pamangghi sè bhidhâ kalabân aghuna'aghi akkal otabâ pèkkèran sè saè.
4. *Teks argumentasi*, èngghi panèka *teks* sè èssèna pamangghi ḍâri sè ngangghit mongghu sèttong kabâḍâ'ân sopajâ bisa abuktèyaghi kabâḍâ'ân sè saongghuna ḍâ' ka sè maos.
5. *Teks persuasi*, èngghi panèka *teks* sè ngajhâk para maos sopajâ atoro' ḍâ' pamangghina sè ngangghit.
6. *Teks laporan*, èngghi panèka *teks* sè èssèna akadhi bhâr-kabhâr otabâ kabâḍâ'ân maghut ḍâ' sèttong data sè ampon kadhâddhiyân tor kalampan.
7. *Teks eksposisi*, èngghi panèka *teks* sè abujud ghâncaran sè ajhârbâ'aghi sèttong kadhâddhiyân kalabân rèngkes, rontot tor jhârna'. *Teks eksposisi* asèpat maso' akkal (*ilmiah*) bânne *fiksi*. Aghânḍhu' bâgiyân-bâgiyân akadhi pamangghi (*thesis*), lantaran (*argumentasi*), tor panegghes.

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

Soal kapèng 1-8, maghut ḍâ' teks narasiè bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Tanèyan Lanjhâng

Compo'na Reza aḍḍhep ka lao'. È aḍâ'na compo'na bâḍâ tanèyanna. Tanèyanna lanjhâng tor lèbâr. Ca-kancana Reza akadhi Arya, Alfi, Naila, sareng Alif segghut amaèn è tanèyanna Reza.

Manabi tèra' bulân, tanèyanna Reza èkennenggè na'-kana' amaèn. Na'-kana' lakè'na amaèn slodor otabâ rem-erremman. Na'-kana' binè'na amaèn lar-kolarjhâng otabâ cong-koncong koncè.

Saamponna tobuk sè amaèn, sadhâjâ lajhu amaèn bhâk-tebbhâghân. Sadhâjâ paḍâ pèrak amarghâ taḍâ' sè atokaran.

Saamponna paḍâ lessu, sadhâjâ palèman ka compo'na bâng-sèbâng. Sapanèka lakona ca-kancana Reza bhân-sabbhân malem Ahad otabâ manabi notobhân.

Manabi sakola'an maso', sanaos bulân pornama ca-kancana Reza paḍâ jhâr-ajhârân è compo'na bâng-sèbâng. Rèng-orèng seppona ca-kanca paḍâ aḍhâbu, manabi amaèn kodhu jhujhur ta' kèngèng atokaran. Sadhâjâ ca-kanca paḍâ ngèstowaghi ḍhâbuna orèng seppo.

(Angghidhân H. M. Dradjid)

1. Sè èmaksod tanèyan lanjhâng, èngghi panèka tanèyan sè
 - a. loros ta' lu'-bilu'
 - b. bâḍâ e aḍâ'na bengko
 - c. lanjhâng, lèbâr tor legghâ
 - d. lanjhâng tapè ta' loros
2. Compo'na Reza aḍḍhep ḍâ'
 - a. bârâ' lao'
 - b. tèmor lao'
 - c. bârâ' ḍâjâ
 - d. lao'

3. Ca-kancana Reza èngghi panèka
- na'-kana' lakè' bisaos
 - na'-kana' lakè' sareng binè'
 - sadhâjâ na'-kana'
 - Arya, Alfi, Naila sareng Alif
4. Tanèyanna compo'na Reza rammè è bâkto
- lem-malem
 - yang-sèyang
 - tèra' bulân
 - petteng bulân
5. na'-kana' lakè'na amaèn
- slodor, bhisèk bân bèkklen
 - rem-èrremman bân ðhâko
 - lar-kolarjhâng bân bâng-tabângan
 - slodor bân rem-èrremman
6. Saamponna tobuk sè amaèn, lajhu amaèn
- bhâk-tebbhâghân
 - eccu
 - rem-èrremman
 - slodor
7. Sadhâjâ na'-kana' paðâ pèrak amarghâ
- ambu lessu
 - ta' atokaran
 - bhâk-tebbhâghân
 - adhungngèng
8. Saamponna na'-kana' paðâ lessu, lajhu
- paðâ ju'-toju'
 - paðâ mole
 - aðhâ-kandhâ
 - adhungngèng
9. Laèn oca'na *compo'*, èngghi panèka
- bengko
 - langghâr
 - toghur
 - teppas
10. Laèn oca'na *segghut*, èngghi panèka
- ampo
 - lomrah
 - rangrang
 - jârâng
11. Sadhâjâ, laèn oca'na
- kabbhi
 - samowa
 - bânnya'
 - possa'
12. Bâgiyân *teks narasi* sèta' katèngal abujud
- alenia
 - bhâris
 - tema
 - okara
13. Bâgiyân *teks narasi* sè abujud kompolan ca'-oca' sareng okara neng è sèttong ghâris anyar èsebbhut
- alenia
 - bhâris
 - teks
 - okara
14. Kompolanna ca'-oca' sè aghânðhu' maksod sè tanto ðâlem *teks narasi* èsebbhut
- tema
 - okara
 - alenia
 - bharis
15. Pokeddhâ pangghâliyân sè bisa ètèngal ðâri kompolanna pan-saponapan alenia èsebbhut
- okara
 - bharis
 - tema
 - teks

16. Teks sè èssèna akadhi pètodhu-pètodhu tor cara-cara mènangka pandhuman kaangghuy alampa'aghi sèttong lalampa'an otabâ carana abây-ghâbây, èngghi panèka èsambhât
- teks narasi
 - teks prosedur
 - teks deskripsi
 - teks laporan
17. Teks sè èssèna ajhârbâ'aghi sèttong pamangghi dâri sè ngangghit, èngghi panèka èsambhât teks
- diskusi
 - persuasi
 - deskripsi
 - argumentasi
18. Teks sè ngajhâk para maos sopajâ atoro' dâ' pamangghina sè ngangghit, èngghi panèka teks
- persuasi
 - diskusi
 - prosedur
 - argumentasi
19. Teks sè ajhârbâ'aghi sèttong kadhâddhiyân kalabân ðuwâ' pamangghi sè bhidhâ kalabân aghuna'aghi akkal, èngghi panèka sè èsambhât teks
- diskusi
 - persuasi
 - argumentasi
 - deskripsi
20. Teks èngghi panèka
- karangan sè mornè, aslè, tollèn otabâ sokkla
 - karangan sè maghut dâ' conto
 - karangan sè ta' mornè
 - karangan sè palèng saè
21. Kompolan ca'-oca' sareng okara neng è sèttong ghâris anyar èsambhât
- teks narasi
 - alenia
 - syair
 - bilângan
22. Teks sè bânnè teks narasi èsambhât
- teks ghâbâyân
 - teks laènna
 - teks bhidhâ
 - teks karangan

Soal kapèng 23-26, maghut dâ' teks narasiè bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Ngaddhu Lajângan

Reza sareng kancana Alfi, Arya ampon asanat sè mangkatta ka lon-alon Sadângdâng. È lon-alon ampon bânnya' na'-kana' sè ngocol lajângan. Samangkèn osom lajângan addhuwân.

Reza sabharengngan pajhât anèyat ngaddhuwâ lajânganna neng lon-alon. Lajângan sè èyaddhu bhângonna lajângan kopè'an. Bolana sè èyangghuy bola gellasân.

Bolana lajângan sè èyangghuy Reza pajhât bola addhuwân ðâri sennar sè aghânḍhu' gellasân. Dhâddhi katonna akadhi sennar biyasa.

Sè katello ampon tandhuk ka lon-alon. Lajhu nyarè kennengngan sè salpa'.

Sè ngonjhuk lajânganna Arya, Reza sè ngambhât, Alfi negghu' lung-ghulungnga.

Lajânganna Reza ampo lomok, mettèk ka bâng-abâng. Lajânganna Reza katara ðâri sè laèn, amarghâ aghâmbhâr ḍâḍâ songot.

Sakejjhâ' ampon nemmo moso. Reza manyower lajânganna, lajhu ètompangngaghi ka lajânganna mosona. San ampon nompang, ghâsèk Reza ngolor bolana sambì èḍhâl-senḍhâl.

Ta' saponapa abiddhâ lajânganna moso ampon aghârâttong, aghâlimbâng ètongngô' angèn nèmor, nanḍhâ'aghi jhâ' lajânganna Reza mennang.

Sorak rammè. "Cothot... cothot... aghâttong la... hore... hore...!"

Reza coma sem-mèsem, atèna bhunga amarghâ lajânganna mennang.

(Angghidhañ H. M. Dradjid)

23. Reza sakanca'an asanat ngaddhuwâ lajângan ka

- a. songay
- b. sabâ
- c. lon-alon
- d. tegghâl

24. Lajângan addhuwân sè abujud kopè'an, bolana ðâri

- a. lènyèng
- b. talè
- c. bola gellasân
- d. cor-ancorra bhelling

25. Kancana Reza sè bâgiyân negghu' lung-ghulungnga bola, èngghi panèka

- a. Arya
- b. kancana Ali
- c. Alfi
- d. kancana Alfi

26. Reza mèsem aromasa bhunga polana

- a. lajânganna mennang
- b. lajânganna kala
- c. lajânganna cothot
- d. lajânganna aghâttong

27. Oca' lalabâanna ampo, èngghi panèka

- a. segghut
- b. serrèng
- c. rangrang
- d. koros

28. Oca' lalabâanna mettèk, èngghi panèka

a. mandhâp	c. nyapsap	30. Lalabân oca' moso, èngghi panèka
b. nongghul	d. ngala'	a. tarètan
29. Oca' lalabâna <i>bhunga</i> , èngghi panèka		b. bhâlâ
		c. tatangghâ
a. pèrak	c. nangès	d. kanca
b. sossa	d. mandhâis	

B. Èyatorè èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

1. Karangan sè èyangghit abujud mornè, sokkla tor asslè èsambhât _____
2. Èssèna teks akadhi carèta otabâ _____
3. Teks sè abujud ghâncaran (*prosa*), èsambhât teks _____
4. Carèta sè aèssè sajârâ, kabâdâ'an kaodî'an rèn-arèn tamaso' dâ' èssèna teks _____
5. Sala sèttong cèrèna *teks narasi* èngghi ka'dinto bâdâna sèttong têngka otabâ _____
6. Neng *teks narasi* bâdâ bherta otabâ kadhâddhiyân sè _____ tor _____
7. *Teks narasi* aghândhu' ngen-angen sè tanto dâri _____
8. Neng teks carèta *narasi* ghâpanèka bâdâ nyamana _____
9. Carèta è dâlem *teks narasi* ghâpanèka ngangghuy bhâsa sè _____
10. Maos *teks narasi* koddhu _____ tor jhârna _____ tor _____
11. Mantha keccap koddhu _____ sareng èssèna tor _____
12. _____ èngghi panèka ca'-oca' sè pèlèyan kaangghuy panekket tor _____ okara.
13. Intonasi èngghi panèka _____ okara sè takaè' sareng ongghâ _____ sowara.
14. Bolana lajângan sè èyangghuy Reza pajhât bola _____ dâri sennar sè aghândhu' _____
15. Reza coma sem-mèsem, atèna _____ amarghâ lajânganna _____

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâka'd into kalabânjhârna'!

1. Jhârbâ'aghi ponapa'an bisaos èssèna *teks narasi*!

2. Sebbhutaghi tor jhârbâ'aghi rè-cèrèna *teks narasi*!

3. Jhârbâ'aghi bâgiyân-bâgiyân *teks narasi* sè katèngal tor sè ta' katèngal!

4. Ponapa sè èsebbhut alenia?

5. Ponapa pokeddhâ alenia sè kapèng empa' dâri *teks "Ngaddhu Lajângan"*?

6. Ponapa sè èsambhât *teks laporan*?

7. Maos *teks narasi* aghânḍhu' maksod ponapa?

8. Ponapa sè èmaksod sareng *artikulasi*?

9. Ponapa sè èmaksod sareng bhâsa lèsan?

10. Kadhi ponapa carana nyarèta'aghi polè *teks narasi*?

D. Pakon Èyatorè abhâḍhi ghâlimpo' sè bânya'na angghuta 5 otabâ 6 orèng!

1. Èyatorè maos teks narasi se abhul-ombhul "Ngaddhu Lajângan" è attas kalabân tanḍhâ bâca sè lerres, *artikulasi tor intonasi* sè saè! Tètènè saghâlimpo'an!
2. Sala sèttong angghuta ghâlimpo' maos, sè laèn nètènè. Saterrossèpon ghântèyan sè maos, aghilirân!
3. Salastarèna nètènè carana kancana maos *teks narasi*, èyatorè ollè'è (*menilai*) kadhìponapa hasèlla!
4. Ollè'è kalabân ngèssè'è *format penilaian* è bâbâ panèka!

No.	Nyama	Bhul-ombhul Kabhâr	Ollèna			Catheddhân
			Korang	Cokop	Saè	
a.						
b.						
c.						
d.						
e.						

5. Hasèl dâri ngollè'è ghâpanèka atorraghi dâ' ghuruna!

E. Bâng-sèbângnga bâkkèl dâri ghâlimpo' èyatorè acarèta è ada'na kelas!

1. Agghuta ghâlimpo' sè palèng saè pamacana tor palèng têngghi ollèna, èyatorè acarèta polè *teks narasi* "Ngaddhu Lajangan" è aḍâ'na kellas!
2. Bâng-sèbângnga ghâlimpo' nètènè carètana bâkkèl dâri ghâlimpo' laènna!
3. Ollè'è ghâlimpo' laèn ghâpanèka kalabân ngèssè'è format penilaian è bâbâ panèka!

No.	Ghâlimpo'	Bhul-ombhul Kabhâr	Ollèna			Catheddhân
			Korang	Cokop	Saè	
a.						
b.						
c.						
d.						
e.						

4. Saamponna ghâlimpo' laèn lastarè acarèta, ghântèyan ghâlimpo'na dhibi' sè acarèta è aḍâ'na kelas.
5. Hasèl dâri ngollè'è ghâpanèka atorraghi dâ' ghuruna!

Kompetensi Dasar

- 3.2 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks tentang peristiwa faktual secara lisan dan tulis.
- 4.2 Menceritakan kembali teks tentang peristiwa faktual dengan menggunakan bahasa Jawa karma/ èngghi bhunten secara lisan dan tulis.

Rèngkessan**Teks Berta**

Berta èngghi panèka sèttong kabhâr takaè' kabâḍâ'ân otabâ kadhâddhiyân sè ghi' anyar tor matombu rassa terro onènga mongghuḍâ' orèng sè ngèḍing otabâ ka sè maca. Mèla ḍâri ghâpanèka, berta kaḍinto bisa abujud lèsan tor tolèsan. Berta sè abujud lèsan biyasana jhughân èsonon ḍâlem bujud tolès (*teks*) sabellunna èpaḍâpa' ka pamèyarsana. Ompamana berta *radio* otabâ *TV*. Dhinèng berta sè abujud tolèsan èngghi panèka berta sè bâḍâ neng sorat kabhâr, *internet*, otabâ laènna.

Bâḍâ pan-saponapan syarat sè kodhu bâḍâ è ḍâlemma sopajâ kèngèng èsambhât berta. Rat-syarat kasebbhut è antarana èngghi panèka: 1) Berta kodhu aropa'aghi kadhâddhiyân sè saongghuna (*fakta*), 2) Berta kodhu kadhâddhiyân sè ghi' anyar, 3) Berta kodhu adhil, paḍâ, paḍḍhâ, ta' berrâ' salajâ 4) Berta kodhu ghenna', 5) Berta kodhu lèbur tor aghânḍhu' kaghuna'an, 6) Berta kodhu èsonon kalabân rontot.

Berta kèngèng ètengngennè ḍâri pan-saponapan cèrè, è antarana èngghi panèka: 1) Anyar (*aktual*), artèna èssèna bhâr-kabhâr sè ghi' bhuru kadhâddhiyân; 2) Nyata (*faktual*), artèna berta aḍhâsar ḍâ' kadhâddhiyân sè saongghuna, bânnè ḍâ-mabâḍâ; 3) Ta' berrâ' salajâ (*objektif*), artèna berta kodhu adhil ta' maberrâ' ḍâ' sala sèttong kantos kèngèng èkaparcajâ orèng; 4) Parlo, artèna berta pajhât kodhu èpaḍâpa' otabâ èkabhârraghi ḍâ' orèng laèn; 5) Lèbur, artèna berta kodhu ngajhâk orèng sè maca otabâ ngèḍingngaghi terro taowa sampè' konco' bhungkèlla.

Berta kèngèng èpantha pan-saponapan macem maghut ðâ' èssèna, è antarana èngghi ka'ðinto berta sè larès/ jhujhuk, berta pamangghi, berta *interpretasi*, berta ðâlem, tor berta *investigasi*.

1. Berta sè larès/ jhujhuk, èngghi panèka macemma berta sè biyasana èserrrat kalabân rèngkes tor tèngkes ponapa bâðâna.
2. Berta pamangghi, èngghi panèka berta sè maghut ðâ' pamangghina orèng sè èyangghep onèng sèttong parkara.
3. Berta *interpretasi*, èngghi panèka berta sè tombu ðâri berta sè larès/ jhujhuk. Artèna, berta panèka kabhâr tor jhâjhârbâ'ân sè lebbi ghenâ'.
4. Berta sè ðâlem, èngghi panèka berta sè èjhurbhuwaghi tor èpaðâlem ðâri sèttong kadhâddhiyân sè èyangghep parlo. Berta macem ka'ðinto ajhârbâ'aghi bhungkèl kantos konco'na sèttong kadhâddhiyân otabâ parkara.
5. Berta *investigasi*, èngghi panèka berta sè èjhârbâ'aghi ðâri sèttong panalèktèghân ðâri pan-saponapan sombher.

Berta aghânðhu' 6 bâgiyân (*unsur-unsur*) sè kodhu bâðâ èðâlemmanna. 6 bâgiyân ka'ðinto biyasa èsambhât ðâlem bhâsa Inggris èngghi 5 W + 1 H, è antarana: *what, when, where, who, why, sareng how*.

W + 1 H ka'ðinto kèngèng èjhârbâ'aghi sapanèka:

1. *What*, artèna ponapa (apa) bisaos sè bâðâ ðâlem berta.
2. *When*, artèna bilâ bâkto kadhâddhiyânna.
3. *Where*, artèna èka'ðimma engghun kadhâddhiyânna.
4. *Who*, artèna pasèra sè ngalamè kadhâddhiyân ghâpanèka.
5. *Why*, artèna aponapa ma' bisa kadhâddhiyân.
6. *How*, artèna kadhiponapa kadhâddhiyânna.

Sabellunna nolès teks berta *sederhana*, parlo èkaonèngè ðhimèn okara majjhâ. Ponapa sè èsambhât okara majjhâ (*sederhana*)? Okara majjhâ panèka okara sè kadhâddhiyân ðâri ðuwâ' oca' otabâ lebbi. Okara majjhâ kadhâddhiyân ðâri S–P– O.

S (*subyek*) = jhejjher

P (*predikat*) = carètana

O (*obyek*) = tojjhuwâna otabâ katerrangan

AI-Soal

A. Èyatorè ² jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

Soal kapèng 1-9, maghut ḍâ' teks narasi è bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Jhâman Modern

Jhâman samangkèn ampon cè' modernna. Hal ka'ḍinto ètandhâi sajân ¹ bânnya'na kas-pakakas sè ècèpta sareng manossa kaangghuy aladhinè kabhutowanna dhibi'. Manabi ghi' jhâman lambâ' orèng terro èntara ka sèttong kennengan sè ḍâpa'a kodhu alân-bulân. Samangkèn kèngèng ḍâlem bitongan ejjhâm pon tandhuk ka tojjhuwâna kalabân nompâ' kapal ngabâng (*pesawat terbang*). Nalèka orèng lambâ' terro bisa'a tor-catoran sareng orèng laèn sè bâḍâ è jhâuna osa atapa nyopprè abâ'na dhâddhi orèng saktè. Dhinèng samangkèn sadhâjana orèng kèngèng ta' mabi atapa alân-bulân nangèng cokop aghâḍhuwân tèlpon. Ghi' jhâmanna orèng seppo ḍhimèn orèng terro akèrèmma kabhâr mabi nolès sorat, lajhu èkèrèm lèbât

kantor pos. Dhinèng sè ḍâpa'a osa aḍantos alân-bulân. Nangèng samangkèn cokop ḍâlem bitongan sekkon, bâlessâna jhughân ḍâlem bitongan sekkon kalabân ngagghuy pakakas sè èsambhât *hand phone* (HP). HP samangkèn ampon sajân *canggih*. Bânnya' pakakas alos (*software/ aplikasi*) sè kèngèng èghuna'aghi kaangghuy tor-catoran otabâ ngaonèngè bhâr-kabhâr ḍâri bhâlâ karabâ kantos orèng sadhunnya. Terro onènga kabhâr sè bâḍâ neng è Cèna otabâ Amerika

karè mokka' *internet, google, youtube*, tor laènna. Dhâddhi manossa samangkèn ampon tè-saktè sadhâjâ, sabâb dhunnya ampon bisa ètekkem tor èpamaso' ka kapèngnga bâng-sèbâng.

Pramèla ḍâri ka'ḍinto, samangkèn sampèyan sadhâjâ ta' parlo posang jhâ' bhutowa paponapa. Sadhâjana kèngèng èkaollè kalabân ghâmpang. Amoskèl ponapa'a saos bisa larès lèbât HP. Bâtessa dhunnya akaton cè' tèpèssa è jhâman samangkèn. Sanajjân sadhâjana ampon cè' ghâmpangnga è jhâman samangkèn, nangèng sampèyan sadhâjâ jhughân kodhu ngastètè

sopajâ ta' èlanyo' jhâman. Mèlana sampèyan parlo nyango èlmo pangatowan, aghâma, tor andhâp asor sè cokop nyoppèrè ta' talanyo' kabâdâ'ân. Ca'èpon orèng pèntèr, manabi "èlmo ta' asandhing aghâma panèka buta, dhinèng aghâma ta' asandhing èlmo panèka teppang". Èlmo ka'dinto kaangghuy maðâlem pangghâliyân. Dhinèng aghâma kaangghuy maðâlem atè. Èlmo sareng aghâma ghâpanèka lajhu bhundhu' sareng andhap asor sè saè. Dhâddhi manabi sampèyan ampon apangrasa aghâdhuwân èlmo sè cokop, ta' ollè ghenḍhâk, kodhu pagghun nonḍu'. Ghâpanèka sè èkoca' orèng Madhurâ sè saè tor samporna.

(Angghidhân A. Hamzah Fansuri Basar)

1. Bânnya'na kas-pakakas sè ècèpta sareng manossa kaangghuy ponapa
 - a. aḍhâ'âr
 - b. orèng laèn
 - c. kabhutowanna dhibi'
 - d. maghâmpang lalakon
2. Samangkèn sadhâjâna orèng kèngèng tor-catoran langsung ta' mabi dhep-aḍḍhebbhân nangèng cokop ngangghuy
 - a. surat
 - b. telepon
 - c. email
 - d. telegram
3. Orèng samangkèn bhuto lekkas/ceppet sè ḍâpa'a ḍâ' sèttong kennengan kalabân nompâ'
 - a. bèca'
 - b. jhârân
 - c. dokar
 - d. kapal ngabâng
4. Orèng jhâman ḍhimèn manabi asoradhân, saponapa abit sè ḍâpa'a
 - a. ajhâm-ejjhâm
 - b. alân-bulân
 - c. arè-arè
 - d. sadhâjâ lerres
5. Orèng samangkèn terro onènga kabhâr sè bâdâ neng dhunnya, aghuna'aghi
 - a. telepon
 - b. email
 - c. internet
 - d. surat
6. Sopajâ ta' èlanyo' jhâman, orèng kodhu asango
 - a. èlmo, aghâma, andhâp asor
 - b. èlmo, aghâma, HP
 - c. HP, andhâp asor
 - d. surat, HP
7. Orèng samangkèn kodhu ngastètè sopajâ
 - a. ta' èlanyo'a bâ'â
 - b. ta' èlanyo'a jhâman
 - c. ta' ghenḍhâk
 - d. ta' salamet
8. Èlmo ta' asandhing aghâma panèka
 - a. buta
 - b. tèppang
 - c. potong
 - d. oghâ

9. Sè èkoca' orèng Madhura sè samporna tor saè, èngghi kodhu
- bânnya' èlmo kodhu ghenḁhâk
 - bânnya' èlmo kodhu aonga'
 - ghenḁhâk polana bânnya' èlmo
 - ta' ghenḁhâk maskè bânnya' èlmo
10. Laèn oca'na *lambâ'*, èngghi panèka
- samangkèn
 - modern*
 - cora'
 - dhullu
11. Laèn oca'na *tor-catoran*, èngghi panèka
- akandhâ
 - to'-koto'
 - ju'-toju'
 - alèngghi
12. È bâbâ ka'ḁinto, sè ta' tamaso' rè-cèrèna berta, èngghi panèka
- anyar
 - nyata
 - parlo
 - bây-ghâbây
13. Sèttong kabhâr takaè' kabâḁâ'ân otabâ kadhâddhiyân sè ghi' anyar, èsambhât
- berta
 - sorat
 - sponsor*
 - iklan*
14. Berta sè èssèna aḁhâsar ḁâ' parsangka sè nyoson kantos nyellè' parkara ḁâri pansaponapan sombher, èsambhât
- berta langsung
 - berta pamangghi
 - berta *interpretasi*
 - berta *investigasi*
15. Maksottèpon "*where*" ḁâri bâgiyânna berta èngghi panèka
- ponapa
 - èka'dimma
 - kadhiponapa
 - pasèra
16. Berta kodhu èpaḁâpa', cèrèna/ tandhâna akadhi
- anyar
 - nyata
 - parlo
 - bây-ghâbây
17. Berta aḁhâsar ḁâ' kadhâddhiyân sè saongghuna, bânnè ghâbâyân otabâ ḁâ-mabâḁâ, tamaso' ḁâ' syarat berta sè
- anyar
 - parlo
 - ta' berrâ' salajâ
 - nyata
18. Berta kodhu bisa ngajhâk orèng sè maca terro taowa sampè' konco' bhungkèlla, cèrèna akadhi
- anyar
 - nyata
 - lèbur
 - ta' berrâ' salajâ

Soal kapèng 19-23, maghut ðâ' teks narasi è bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Kerrabhân Sapè Piala Presiden Kalampan Sukses

Radio Karimata, Mekkasân-maskè arè cè' nyengnga'na, lalampa'an addhuwân sapè sè bhâkal arebbhu' Piala Presiden 2017 tor "hadiah" ðâlem bujud motor, kaangghuy ngèmodhi arè kalahiranna Provinsi Jhâbâ Tèmor sè kapèng 72 ampon kalampan kalabân lancar, Ahad (29/10/2017).

Lalampa'an sè èbâðâ'aghi sabbhân taon sareng Badan Koordinasi Wilayah (Bakorwil) Madhurâ ka'ðinto kalampan lancar taðâ' alangan otabâ cobhâ pa-ponapa, sè èlampa'aghi neng Stadion R. Sunarto Hadiwijoyo.

Sè noro' addhuwân sapè kerrap ka'ðinto bâðâ 24 pasang. Sapè palèng santa' ðâri empa' kabhupatèn sè bâðâ è Madhurâ, è antarana èngghi ka'ðinto ðâri Bhângkalan, Sampang, Mekkasân sareng Songenep. Bhân-sabbhân kabhupatèn makèrèm enem pasang sapè.

(Ètokèl sabâgiyân tor èmadhurâ'aghi ðâri www.karimatafm.com)

19. Sapè sè noro' kerrabhân bâðâ
 - a. 72 pasang
 - b. 24 pasang
 - c. 22 pasang
 - d. 2 pasang
20. Bhân-sabbhân kabhupatèn makèrèm sapè ... pasang.
 - a. ennem
 - b. bâllu'
 - c. empa'
 - d. duwâ'
21. Sè èrebbhu' kerrabhân sapè 2017 èngghi panèka
 - a. Piala Presiden sareng motor
 - b. Piala Presiden sareng sapè
 - c. Piala Presiden sareng pèssè
 - d. pèssè sareng stadion
22. Kerrabhân sapè Piala Presiden ghâpanèka kalampan è tangghâl
 - a. 29 Oktober 2017
 - b. 72 Oktober 2017
 - c. 24 Oktober 2017
 - d. 6 Oktober 2017
23. Berta sè aropa'aghi jhâjhârbâ'ân sè lebbi ghenna' ètèmbhâng berta sè larès/ jhujhuk èngghi panèka
 - a. berta langsung
 - b. berta pamangghi
 - c. berta *interpretasi*
 - d. berta *investigasi*

24. Berta sè bisa ajâwâb pètanya-pètanya akadhi "kadhiponapa kadhâddhiyâna?", èngghi panèka
- berta langsung
 - berta sè dâlem
 - berta *interpretasi*
 - berta *investigasi*
25. Berta sè aḍhâsar ḍâ' bâḍâna parsangka sè nyoson berta, èsambhât
- berta langsung
 - berta sè dâlem
 - berta *interpretasi*
 - berta *investigasi*
26. Kodhu adhil ta' maberrâ' ḍâ' sala sèttong kantos kèngèng èkaparcajâ orèng, èngghi panèka cèrèna berta
- anyar
 - nyata
 - lèbur
 - ta' berrâ' salajâ
27. Tèngghi mabâna sowara ḍâlem maca berta èngghi panèka
- keccap
 - artikulasi*
 - jhârna'
 - talètè
28. Ka'ḍimma jhejjherrâ ḍâri okara majjhâ "Darso ngèngkol sapèḍa" panèka
- darso
 - ngèngkol
 - sapèḍa
 - darso ngèngkol sapèḍa
29. Carètana ḍâri okara majjhâ "Embèng namen bighina sarkajâ" èngghi panèka
- namen
 - bighina
 - sarkajâ
 - bighina sarkajâ
30. Katerrangan bâkto ḍâri okara majjhâ "Embèng namen bighina sarkajâ è buḍiyâna bengko ghellâ' ghu-lagghu" èngghi panèka
- embèng
 - namen bighina sarkajâ
 - è buḍiyâna bengko
 - ghellâ' ghu-lagghu

B. Èyatorè èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

- Jhâman modern ètanḍhâi bânnya'na kas-pakakas sè _____ sareng _____ kaangghuy aladhinè kabhutowanna dhibi'.
- Samangkèn cepet ḍâpa' ka tojjhuwân kalabân nompa' _____.
- Manossa samangkèn ampon _____ sadhâjâ, sabâb dhunnya ampon bisa ètekkem tor èpamaso' ka _____ bâng-sèbâng.

4. Èlmo ta' asanḍhing aghâma panèka _____, dhinèng aghâma ta' asanḍhing èlmo panèka _____.
5. Orèng Madhurâ sè saè tor samporna paneka ta' _____ maskèna bannya' _____.
6. Bujud berta bisa abujud _____ tor _____.
7. Berta sè abujud _____ èngghi panèka berta sè bâḍâ neng sorat kabhâr, _____, otabâ laènna.
8. _____ kodhu aropa'aghi _____ sè saongghuna.
9. Berta kodhu ngajhâk orèng sè _____ terro taowa sampè' _____ bhungkèlla.
10. 6 bâgiyân berta èngghi ka'ḍinto 5 W + _____, è antarana; *what, when, where, _____, why, sareng _____*.

C. Èyatorè ² **jâwâb pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân jhârna'!**

1. Ponapa sè èsambhât berta?

2. Sebbhuttaghi sakonè'na tello' syarat berta!

3. Bâḍâ saponapa cèrèna berta? Sebbhuttaghi!

4. Ponapa sè èmaksod sareng anyar mènangka sala sèttong cèrèna berta?

5. Berta panèka koddhu aghânḍhu' artè parlo. Maksoddhâ?

6. Cem-macemma berta kèngèng èpantha dhâddhi saponapa? Sebhuttaghi!

7. Berta sè biyasana èserrât kalabân rêngkes tor sakonè' ponapa bâđâna èsambhât berta ponapa?

8. Ponapa sè èsambhât berta investigasi sareng berta interpretasi?

9. Maghut đâ' cem-macemma berta, teks berta "Kerrabhân Sapè Piala Presiden Kalampan Sukses" tamaso' đâ' berta ponapa?

10. Mènorot sampèyan, anyar ponapa bhunten berta "Kerrabhân Sapè Piala Presiden Kalampan Sukses" è attas?

D. Èyatorè abhâđhi okara majjhâ!

1. Èyatorè rangkè' ca'-oca è bâbâ panèka kantos dhâddhi okara majjhâ!

a. To'otta : _____

b. Sampè' : _____

c. Labu : _____

d. Alè' : _____

e. Tegghâl : _____

f. Loka : _____

2. Èyatorè rangkè' jhughân ca'-oca' è bâbâ panèka kantos dhâddhi okara majjhâ!

a. Bâri' - manđi - Darso - ojhân - komèghil - sampè'

b. Eppa' - takaè' - pako - sebbâk - salebbârrâ - ka

c. Jhuko' - sèngko' - ka - bân - eppa' - sampan - mancèng - tasè'- nompâ'

3. Èyatorè abâḍhi berta majjhâ maghut ḍâ' ca'-oca' è bâbâ panèka kalabân ngaè'aghi ḍâ' bâgiyân-bâgiyân berta!

a. Tabra'an

e. Sapèda motor

i. Puskesmas Bluto

b. Nyabrang

f. Sapèda èngkol

j. To'otta loka

c. Ali

g. Pokol 12 siang

d. Darso

h. Ètolong orèng

4. Parèngè ghâris bâbâ jhejjher, carèta tor tojjhuwâna ḍâri okara majjhâ è bâbâ panèka!

a. Embhuk nangès polana jhuko'na èkakan kocèng

b. Alè' ngaḍuḍu polana bâbudhunna leddhu'

5. *Alè' nompâ' sapèḍâ èngkol sabbhân arè ka sakola'an.*

Maghut ḍâ' okara majjhâ è attas, èyatore tolès:

a. Jhejjher : _____

b. Carèta : _____

c. Tojjhuwâna : _____

E. Èyatorè abhâḍhi ghâlimpo' sè bânnya'na angghuta 5 otabâ 6 orèng!

1. Èyatorè bhân-sabbhân ghâlimpo' abhâḍhi kliping!

2. Èyatorè nyarè berta sè larès/jhujhuk sè bâḍâ è sorat kabhâr (*Koran*), majalla, otabâ buletin!

3. Ghuntèng teks berta ghâpanèka pas bhâḍhi kliping!

4. Cathet ket-pokeddhâ berta ghâpanèka, pantha ḍâ' bâgiyân-bâgiyân berta 5 W + 1 H!

5. Jhârbâ'aghi hasèlla neng aḍâ'na kellas!

Kerukunan dalam Bermasyarakat

Kompetensi Dasar

- 3.3 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi berbagai ragam gaya bahasa (*lalongèt*) dalam konteks komunikatif.
- 4.3 Menulis teks dengan bahasa (*lalongèt*) sesuai dengan kaidah dan konteksnya.

Rèngkessan

Lalonget

Lalongèt aropa'aghi bâgiyân ³ḍâri sastra Madhurâ. Lalongèt asalla ḍâri oca' longèt, sè èrangkep aḍâ' kantos ³ aobâ sowara dhâddhi lalongèt. Lalongèt aghânḍhu' artè pènter otabâ pèlak bây-ghâbâyân. Lantaran kalongètanna orèng sè aghâbây, akaton èndhâ, nyennengngaghi ḍâ' orèng sè ngoladhi.

Oca' lalongèt kaèdhâna sareng Bhâsa Madhurâ ènggih panèka ḍâlem okara sè aghânḍhu' pan-saponapan oca' sè èndhâ, kantos kapèreng nyennengngaghi, malèpor atè. Mèlana lalongèt maso' ḍâ' sala sèttong bâgiyân sastra Madhurâ.

³Dhinèng sè maso' ḍâ' lalongèt bâḍâ 11 macem, ènggih panèka: ³oca' saroja, oca' camporan tabhâlik, bhâk-tebbhâghân, okara kakanthèn, bhângsalan, rora bhâsa, kèrata bhâsa, parèbhâsan, èbhârât, saloka, sareng parlambhâng.

Oca' Saroja

Oca' saroja ènggih panèka oca' camporan antarana ³ḍuwâ' oca' sè ka'ḍimma oca' sèttong sareng oca' sè laènna paḍâ artèna, tor aghânḍhu' artè lebbi ḍâri samasthèna. Oca' saroja panèka bânnya' èghuna'aghi ḍâlem sastra Madhurâ sabâb aghânḍhu' okara kakanthèn sè èḍinganna èndhâ. Ompama: 1) tènḍhâk tandhuk, 2) malang mèghung, 3) tata tètè, 4) pojjhâ pojghi, 5) anḍhâp asor.

Oca' Camporan

Oca' camporan èngghi panèka oca' sè kadhâddhiyân ðâri ðuwâ' oca' nangèng aghânḍhu' artè sèttong. Oca' panèka jhughân segghut èyangghuy ḍâlem sastra Madhurâ sabâb aghânḍhu' okara kakanthèn sè èḍinganna èndhâ, Contona bujâ bungkol, tampor buko, nètèr kolèngang.

Manabi ètèngal èpatètè, oca' camporan ka'ḍinto bisa kadhâddhiyân ðâri oca':

- a. Oca' bhârâng + oca' bhârâng : nangka (ob) salak (ob)
- b. Oca' ghâbây + oca' bhârâng : palè' (og) katopa' (ob)
- c. Oca' bhârâng + oca' sèpat : ghellâng (ob) ro'om (os)
- d. Oca' sèpat + oca' sèpat : celleng (os) seḍḍhâ' (os)

Oca' Kèyasan

Oca' kèyasan èngghi panèka oca' sè aghânḍhu' artè kèyas, èngghi panèka artè sè ta' samasthèna, kèngèng jhughân èsambhât parsemon. Artèna ca'-oca' kèyasan ta' èpaḍâpa' kalabân cara rang-terrangan. Kappra èpaḍâpa' ḍâ' orèng otabâ ḍâ' kabâḍâân.

Pan-saponapan macem oca' kèyasan akadhi è bâbâ panèka:

- a. Lè'èr tontonan, artèna lè'èr sè lèbur èpandheng otabâ èyoladhi amarghâ lanjhang tor bâḍâ leggetta.
- b. Mata pellem, artèna segghut katonḍu.
- c. Bujhel kennong, artèna poser sè ropana akadhi kennong, mo'dul ka lowar.

Artè Kèyas

Artè kèyas ampon èjhârbâ'aghi è attas, èngghi panèka artè sè ta' samasthèna, sè bâḍâ è ḍâlem oca' kèyasan. Dhinèng artè sè salerressa èngghi panèka artè saongghuna sè bâḍâ neng ca'-oca' ghâpanèka. Nyopprè jhârna' bhidhâèpon artè kèyas sareng artè salerressa, ngèrèng oladhi contowèpon ḍâlem okara akadhi è bâbâ panèka:

- a. Aèng oḍi'
 - 1) Bilâ mosèm nèmor, rèng-orèng rammè ka sombher nyello' aèng oḍi'.
 - 2) Tamenanna sèramè aèng sopajâ oḍi' tor lekkas jhurbhu.
- b. Asapo'angèn
 - 1) Orèng majâng rowa ta' toman sakè' maskèya la asapo' angèn sabbhân malem.
 - 2) Mon tèḍunga è lowar, asapo' sopâjâ ta' maso' angèn.

AI-Soal

A. Èyatorè ² jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Pakakas sè èghuna'aghi kaangghuy maḍâpa' karep èngghi panèka
 - a. HP
 - b. pessen
 - c. lalongèt
 - d. bhâsa
2. Pandhuman tolès ḍâri ca'oca' tor okara jhughân sastra ḍâlem bhâsa Madhura èsambhât
 - a. paramasastra
 - b. bhâsa
 - c. bhâsa tolès
 - d. bhâsa *sekunder*
3. Karep sè èpaḍâpa' ngangghuy têngka ghuli otabâ Solana bhâdhân èngghi panèka
 - a. bhâsa tolès
 - b. bhâsa *sekunder*
 - c. bhâsa *isyarat*
 - d. bhâsa lèsan
4. Pakakas sè kadhâddhiyân ḍâri keccap èghuna'aghi kaangghuy maḍâpa' karep, pessen tor maksod ḍâ' ka orèng laèn, èsambhât
 - a. tolèsan
 - b. lèsan
 - c. bhâsa
 - d. sastra
5. Bujuddhâ bhâsa acem-macem, è antarana
 - a. bhâsa tolès, bhâsa kèyas, bhâsa *isyarat*
 - b. bhâsa lèsan, bhâsa tolès, bhâsa *isyarat*
 - c. bhâsa lèsan, bhâsa tolès, bhâsa kèyas
 - d. bhâsa tolès, bhâsa *isyarat*, bhâsa alos
6. Bhâsa lèsan kèngèng èsambhât
 - a. bhâsa *primer*
 - b. bhâsa *sekunder*
 - c. bhâsa *tersier*
 - d. bhâsa alos
7. Bhâsa sè ta' èpaḍâpa' larès èngghi panèka bhâsa
 - a. bhâsa lèsan
 - b. bhâsa tolèsan
 - c. bhâsa *isyarat*
 - d. bhâsa *primer*
8. Bhâsa sè èpaḍâpa' ngangghuy têngka ghulina bhâdhân, èsambhât
 - a. bhâsa lèsan
 - b. bhâsa tolès
 - c. bhâsa *sekunder*
 - d. bhâsa *isyarat*

9. Pandhumanna oca', okara tor sastra panèka èsambhât
- lalongèt
 - paramasastra
 - bhâsa madhurâ
 - bhâsa lèsan
10. Lalongèt aropa'aghi bâgiyân ðâri
- bhâsa madhurâ
 - paramasastra madhurâ
 - sastra madhurâ
 - bhâsa lèsan
11. Oca' "lalongèt" asalla ðâri oca'
- longèt
 - lalong
 - lenget
 - langèt
12. Oca' "lalongèt" aghânḍhu' artè
- aghâbây
 - pènter abây-ghâbây
 - pakakas
 - orèng sè aghâbây
13. Okara sè aghânḍhu' pan-saponapan oca' sè èndhâ, èsambhât
- lèbur
 - lalongèt
 - longèt
 - bhâsa
14. Se èsambhât sastra èngghi panèka
- kompolan ca'-oca' otabâ okara sè aghânḍhu' èndhâ
 - kompolan ca'-oca' sè ghâmpang
 - kompolan ca'-oca' sè paḍâ
 - kompolan okara sè dhâmmang
15. Oca' *tèndhâk-tandhuk* panèka tamaso' ḍâ'
- lalongèt
 - oca' saroja
 - oca' camporan
 - paramasastra
16. Oca' sèttong sareng oca' sè laèn sè paḍâ artèna, èsambhât
- lalongèt
 - oca' saroja
 - oca' camporan
 - paramasastra
17. Oca' *bujâ bungkol* panèka tamaso' ḍâ' oca'
- lalongèt
 - oca' saroja
 - oca' camporan
 - paramasastra
18. Oca' sè kadhâddhiyân ðâri ḍuwâ' oca' nangèng aghânḍhu' artè sèttong, èsambhât
- lalongèt
 - oca' saroja
 - oca' camporan
 - paramasastra
19. Oca' sè aghânḍhu' artè sè ta' samasthèna, èngghi panèka
- lalongèt
 - oca' saroja
 - oca' camporan
 - oca' kèyasan
20. Laèn oca'na *parsemon* èngghi panèka
- lalongèt
 - oca' saroja
 - oca' camporan
 - oca' kèyasan

21. Oca' *bujhel kennong* tamaso' dâ' oca'
 a. lalongèt c. oca' camporan
 b. oca' saroja d. oca' kèyasan
22. Oca' *pojhhâ-pojjhi* tamaso' dâ' oca'
 a. lalongèt c. oca' camporan
 b. oca' saroja d. oca' kèyasan
23. Oca' *celleng sedđhâ'* tamaso' dâ' oca'
 a. lalongèt c. oca' camporan
 b. oca' saroja d. oca' kèyasan
24. Oca' *tabu' karèt* tamaso' dâ' oca'
 a. lalongèt
 b. oca' saroja
 c. oca' camporan
 d. oca' kèyasan
25. Oca' *mata pellem, artèna*
 a. ngantoghân
 b. sakè' mata
 c. abilâ'ân
 d. kèller/ buta

Soal kapèng 26-30, maghut dâ' teks narasi è bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Bhuju' Lir-Saalir

Angghidhan: A. Sulaiman Sadik

Totok lekkas ella pan-bârâmpan kalè pornama Dhin Bhâghus sè ka Pamellèngan, sabbhân ka Pamellèngan terros lajhu ka patamanan è jâđiyâ Pottrè Mayang la ađântè' sè ètoghuwi pan-bârâmpan parnyaè embhân bân parjhurit. Mon Dhin Bhâghus la đâteng è-parnyaè bân rit-parjhurit lajhu nyèngghâ laonan majhâu. Bâriyâ kèya rit-parjhurit pangèrèngnga Dhin Bhâghus lajhu apolong bi' rit-parjhurit Pamellèngan. Saellana para' sèyang Dhin Bhâghus bân sakabbhinna pangèrèngnga lajhu abâli ka Madheghhân. Bâriyâ saterrossa è bhân-sabbhân pornama.

Saellana ollè pèttong kalè pornama Dhin Bhâghus đâteng la abâk malem, pornama la para' neng è attassa cèthak. Bâriyâ kèya pornama sè kapèng bâllu', Dhin Bhâghus atotoran jhâ' satèya salèrana ngadhebbhi latèyan rang-perrangan kantos malem. Latèyan sè macem jârèya la èkappa'aghi mongghu đâ' dhin-radhin karaton è đimma'a bhâi, mèla đâri jârèya Pottrè Mayang parcajâ.

È pornama sè kapèng sabellâs, dhâddhi sè abhâkalan la para' sataona Dhin Bhâghus đâpa' ka Pamellèngan, ajâm pangorongan la molaè akaronno'. Totorra pagghun bhâi kan mèlana taker tengnga malem polana latèyan rang-perrangan.

(Ètokèl sabâgiyân đâri *Buletin Pakem Maddhu eccabhân* No.43/Th.XI/September 2015)

26. ... pan-bârâmpan kalè pornama *Dhin Bhâghus sè ka Pamellèngan.*
Artè oca' kèyas sè èghâris bâbâ èngghi panèka
- pan-saponapan bulân
 - è pèngghir sèrèng
 - bulân ngombâr
 - tengnga tasè'
27. Artè oca' kèyas parnyaè embhân èngghi panèka
- embu' embhân/ abdhi dhâlem karaton
 - aghinḍhung ana'
 - orèng towa
 - pottrè karaton
28. Artè oca' kèyas pèttong kalè pornama èngghi panèka...
- bulân juli
 - bulân petto'
 - pèttong bulân
 - bulân rejheb
29. *Pornama la para' neng è attassa cèthak.*
Artè oca' kèyas sè èghâris bâbâ èngghi panèka
- bulân pornama
 - ampon tenga malem
 - nyo'on bulân
 - ngello cèthak
30. Oca' kèyas ajâm pangorongan artèna èngghi panèka
- ajâm cokèr
 - koronga ajâm
 - ajâm alas
 - ngobu ajâm

B. Èyatorè èssè'è tî'-titi' è bâbâ panèka kalabân ca'-oca' sè kasanḍhing!

- Pa' Dulla alako nyongsang _____ nyarè pèssè sè terro mellèya kalambhina ana'na.
- Pojjhâ _____ mongghu ḍâ' Ghustè Pangèran sè ampon aparèng rajhekkè.
- Cè' nèserra kana' rowa ta' anḍi' bhâlâ _____ oḍi' kadhibi'ân.
- Mangkat Cong, malar _____ bâ'na dhâddhiyâ orèng è tana sabhrâng.
- Sabbhâr ongghu Pa' Saniman, lara _____ oḍi'na ètangghung kadhibi'.

Pèlèyan jâwâbhân nomer 1-5:

- karabâ
- lapa
- nyonglet
- pojjhi
- mandhâr

6. Ali akorkor sambu ngaḍuḍu aghâtelan amarghâ nyeddhing _____ bulu.
7. Saampona ètaburi nyèyor, pècongnga èsèramè _____ mèra.
8. Bhuk Misri ala-ola ngangghuy _____ ghenna'.
9. Emba aḍhâ'âr _____ ètem sambu mol-kemmolan.
10. `Eppa'pi-kopiyân sambu aḍhâ'âr _____ ghuring nga'-anga'.
11. Onta tamaso' kèbân sè dhâddhi tatèngghun neng *kebun binatang* amarghâ _____ lanjhang.
12. Jabbar tèḍung malolo è bâkto pangajhârân amarga _____ pellem.
13. Alè' ghetton nangalè bujhella Jabbar mondhu paḍâna _____.
14. Eppa' onghâ hajji ollèna pello _____ sabbhân arè.
15. Èbhu aghâḍhuwân atè _____ mèlana segghut dhuka nangèng dhuli sabbhâr.
16. Eppa' alèngghi è lèncak sambu _____ sopajâ ta' maso' angèn.
17. Jabbar _____ mata ka alè'na bâkto èdhukanè sareng èbhuna.
18. Tamennan neng aeng _____ tombuna no-jhenno.
19. _____ ghâghâr bâkto kapalla mèrèng amarghâ ètambu ombâ'.
20. Bilâ lapar colo'na jhuko' mo'-kèmo'an neng _____.

Pèlèyan jâwâbhân nomer 6-10:

- f. palappa
- g. ghulâ
- h. tajhin
- i. ola'
- j. ghedḍhang

Pèlèyan jâwâbhân nomer 11-20:

- p. malan
- q. kennong
- r. amaèn
- s. bhântalla
- t. oḍi'
- u. lè'erra
- v. pello
- w. asapo'
- x. mata
- y. songay

C. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân jhârna'!

1. Aghânḍhu' ponapa sastra ma' èndhâ? Sebhuttaghi!

2. Jhâjhâl sebhuttaghi contona ghuru sastra sareng ghuru lumaksito, bâng-sèbângnga ḍu bigghi'!

3. Aponapa oca' saroja bânnya' èghuna'aghi è ḍâlem sastra Madhurâ?

4. Èyatorè nyarè tor sebhuttaghi tatello' oca' saroja sè aghânḍhu' ghuru sowara!

5. Oca' camporan kadhâddhiyân ḍâri oca' ponapa? Sebhuttaghi!

6. Jhâjhâl sebhuttaghi contona oca' camporan ḍâri soal kapèng 5 è attas, bâng-sèbângnga 2 bigghi'!

7. Ponapa artèna ca'-oca' kèyasan è bâbâ panèka?

- a. Bujhel kennong b. Mata pellem c. Atè malan

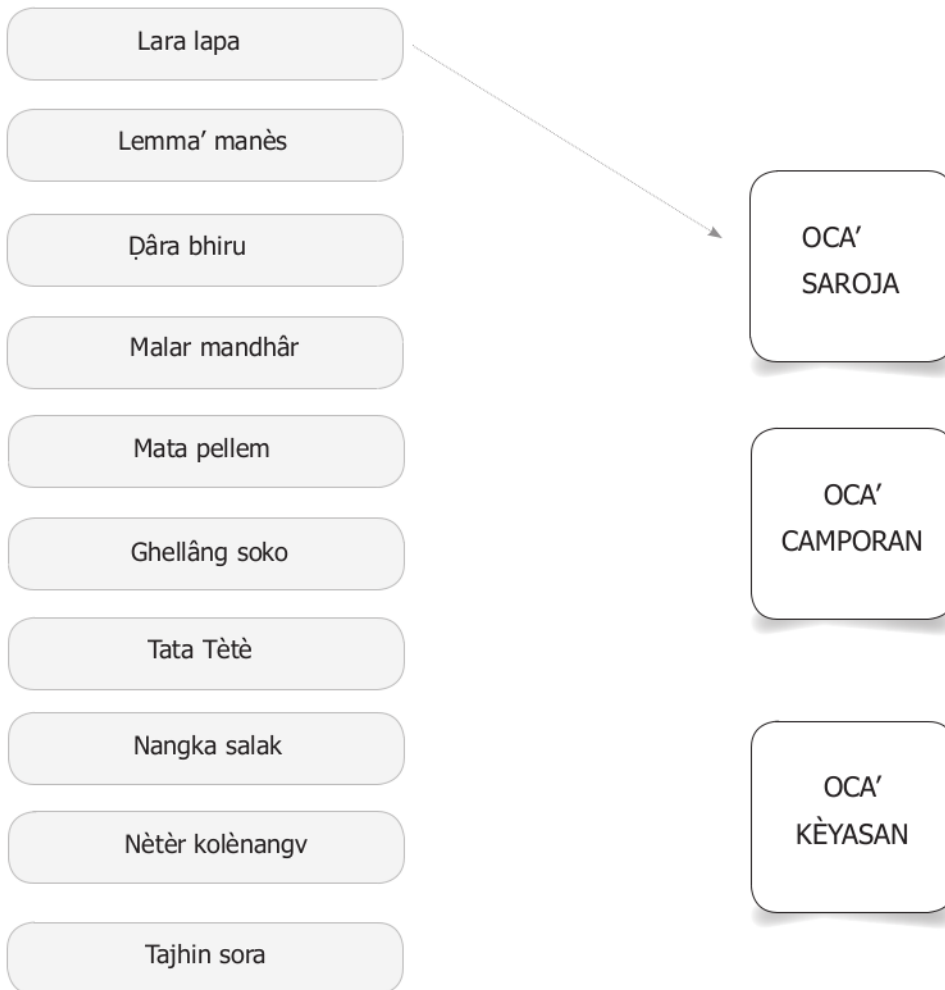
8. Sebhuttaghi to-conto ḍâri ca'-oca' kèyasan laèn ḍâri oca' kèyasan sè ampon kasebbut è attas!

9. Jhârbâ'aghi ca'-oca' kèyasan neng pakon 3!

10. Jhârbâ'aghi artèna ca'-oca' è bâbâ panèka!

- a. Malang mèghung b. Nangka salak c. Mata pessè

D. Èyatorè parèngè tandhâ pana ðâri ca'-oca' è bâbâ ka'ðinto sè tamaso' ðâ' oca' saroja, oca' camporan, sareng oca' keyasan.

E. Èyatorè talèktèghi ra-okara è bâbâ ka'ðinto!

- (a) Sulhan maskèya ampon soghi ta' rajâ atè nangèng pagghun ajâgâ ongghu andhâp asor manabi lèbât è aḍâ'na orèng obu' potè.
- (b) Orèng sè mata pèssè bisa ètengngerrè ðâri tèndhâk tandhuggâ manabi èro-soro kodhu èsothok pèssè.

- (c) Burhan ajhuwâl nangka salak kaangghuy nyambhung nyabâ sabâb ta' anđi' bhâlâ karabhâ.
- (d) Mahmud nyongsang nyonglet dhâddhi tokang cokor sopajâ bisa ngalambhi'i ana'na ollèna pello konèng sè alako.

1. Sebbhuttaggi sè tamaso' oca' saroja neng okara (a) kantos (d) è attas!

2. Sebbhuttagi sè tamaso' oca' camporan neng okara (a) kantos (d) è attas!

3. Sebbhuttagi sè tamaso' oca' kèyasan neng okara (a) kantos (d) è attas!

F. Lalampa'an

1. Èyatorè bhâđhi okara đâri ca'-oca' saroja è bâbâ ka'đinto!

a. Tata tètè

b. Pojjhâ pojjhi

c. Anđhâp asor

2. Èyatorè bhâđhi okara đâri ca'-oca' camporan è bâbâ ka'đinto!

a. Ghellâng soko

b. Accem manes

c. Celleng seđđhâ'

Bangga sebagai Bangsa Indonesia

2

Kompetensi Dasar

3.4 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi *tembhâng* macapat sesuai dengan kaidah.

4.4 Melagukan *tembhâng* macapat.

Rèngkessan

Tembhâng Macapat

Tembhâng èngghi panèka sala sèttong macemmèpon puisi kona sè aghânḍhu' bâburughân beccè'. Mènorot carètaèpon, tembhâng panèka èserrât sareng para Wali Songo kaangghuy abulângngaghi tor majhurbhu aghâma Islam ka saantèro Nusantara. Bhâb Islam èyakorraghi sareng bhuḍhâjâ maghârsarè, mèlana Islam kengèng ètarèma tor èkalèburè. Èssèna tembhâng acem-macem, akadhi carèta nabbhi, bâburughân beccè' tor salaènna.

Tata cara panyerratan tembhâng panèka pakem, ta' aobâ kapid ḍhimèn kantos samangkèn. Tembhâng èlaghuwaghi otabâ ètembhângngaghi. Nalèka tembhâng ghâpanèka èmaos/ èlaghuwaghi, biyâsana èyèrèngè solèng, kèngèng jhughân èyèrèngè siter otabâ ghâmbhâng otabâ tabbhuwân laènna. Ca'èpon orèng Madhurâ èsambhât mamaca, dhinèng neng Jhâbâ èsambhât macopat. Tembhâng jhughân bânnya' macemma, sè èghâlampo'aghi maghut ḍâ' èssèna.

Bhâsa sè èyangghuy è ḍâlem tembhâng lumbrâ bhâsa kabi otabâ bhâsa Jhâbâ kona. Èserrât kalabân

aksara pèghu, èngghi panèka aksara Arab-Malaju. Mèlana è ðâlem pamaosan tembhâng bâðâ sè èsambhât tokang tegghes. Tokang tegghes panèka orèng sè ngartèyaghi èssèna tembhâng nyopprè orèng sè mèrengngaghi ngartè ka èssèna tembhâng ghâpanèka.

Cem-macemma tembhâng sè bânnya'na ra-kèra bâðâ 9 bigghi' ghâpanèka èpantha maghut ðâ' èssèna (*tema*). Tong-sèttonnga tembhâng macapat panèka ghuðhuwân bâtek bi'-dhibi', dhâddhi angghuyyâ kodhu akor sareng kabâðâ'ân sè ècarèta'aghi.

Cem-macemma tembhâng macapat ghâpanèka èngghi panèka, akadhi:

1. Artatè, arteèpon pangarep sè manès, otabâ ðâðâunan sè èyangghuy mamajhâng/panjhângan. Bâteggâ lemme, mamanès. Palèng saè èbhâðhi pamokka'na carèta.
2. Maskumambhâng, arteèpon prèyatèn sanget sossa, ngennes.
3. Sènom, arteèpon popossa ðâunna accem. Saèèpon èyangghuy sè aèssè bâburughân bân kabhâtenan sè aghânðhu' bânnya' parsemon.
4. Kasmaran, arteèpon asmara, bellâs asè. Angghuyyâ kagândrungan otabâ katrèsna'an, senneng.
5. Salangèt (Kènanthè), arteèpon pajhât "kanthè" angghuyânnepon bâburughân otabâ karokonan.
6. Pangkor, oca' pangkor aghânðhu' artèna bunto'. Mongkorè papadhun otabâ perrang.
7. Dhurma, arteèpon macan. Angghuyyâ èbâktona anakso, seððhi, dhâddhina perrang.
8. Mèjhil, arteèpon ka lowar. Angghuyyâ kagândrungan otabâ katrèsnan, kasossa'an, prèyatèn.
9. Pucung, arteèpon kalowa', bâk-abâk rarengngennan. Biyâsana èyangghuy neng bhâk-tebbhâghân.

Samangkèn panjhennengngan kodhu ngaonèngè pan-saponapan atoran panyerratan sè bâðâ neng tembhâng macapat.

1. ² Ghuru bilângan. Èngghi panèka bânnya'na keccap bhân-sabbhân ghâtra/paddhâ.
2. Ghuru laghu. Ghuru laghu panèka nyabâ'na sowara è pongkasanna ghâtra/paddhâ. Bârnana sowara namong tatello'; *a – è – o* otabâ *â – i – u*.
3. Pegghâ'anna ghâtra. Orèng nembhâng panèka ngalaghuwaghi sèttong ghâtra biyâsana bu-ambuwân, kaangghuy anyabâ. Kennengnganna ambu panèka ta' rep-sakarep, nangèng

bâđâ è kennengan sè teptep noro' atoran. Atoran megghâ' ghâttra panèka sè ènyamaè ketthoghân. Ambuna orèng nembhâng kaangghuy aberri' bâkto đâ' tokang tegghes ama'naè/ ngartè'è okara tembhâng sè èlaghuwaghi.

Salaenna đâri ghuru bilângan, ghuru laghu, sareng pegghâ'anna ghâttra, bâđâ jhughân sè panjhennengngan parlo kaonènggè jhughân, èngghi panèka:

1. Paddhâ, èngghi panèka bâđâna bhiri otabâ bhâris/paddhâ neng tembhâng macapat.
2. Paddhâ anđheggân, èngghi panèka kompolanna paddhâ sè ampon tanto đâlem tembhâng macapat (*bait*).
3. Pegghâ'anna keccap, èngghi panèka pantha'an keccap è bhân-sabbhân paddhâ tembhâng.
4. Megghâ'kalèma, èngghi panèka megghâ' keccap è tengnga'anna oca' kantos andhâddhiyaghi obâna artè đâri okara tembhâng sè èlaghuwaghi.

AI-Soal

A. Èyatorè ² jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Sastra panèka èpantha dhâddhi
 - a. ḍuwâ'
 - b. tello'
 - c. empa'
 - d. lèma'
2. È bâbâ panèka sè bânnè macemma puisì, akadhi
 - a. pantun
 - b. si'ir
 - c. tembhâng
 - d. carpan
3. Tembhâng tamaso' ḍâ' bujuddhâ sastra
 - a. puisì
 - b. prosa
 - c. drama
 - d. laghu
4. Lalampa'an pamaosan tembhâng èsambhât
 - a. ngèjhung
 - b. anyanyè
 - c. ngajhi
 - d. mamaca
5. Sè ngangghit tembhâng èngghi panèka
 - a. Wali Songo
 - b. orèng pènter
 - c. sastrawan
 - d. bhujhângghâ
6. Sè nyerrat tembhâng mènorot carètana èngghi panèka
 - a. bhujhângghâ
 - b. Wali Songo
 - c. orèng pènter
 - d. orèng kona
7. Ḍhimèn tembhâng èyangghuy sareng Wali Songo kaanghuy
 - a. bur-lèburân
 - b. abulângaghi tor majhurbhu islam
 - c. makabin orèng
 - d. mabecchè' akhlak
8. Tembhâng èserrât kalabân tata cara pakem, maksoddhâ
 - a. atoran èjhâ'ân sè lerres
 - b. atoran pastè sè ta' abâ-obâ
 - c. atoran sè abâ-obâ
 - d. taḍâ' atoranna
9. Bhâsa sè èyangghuy ḍâlem tembhâng èngghi panèka
 - a. bhâsa Jhâbâ
 - b. bhâsa èngghi bhunten
 - c. bhâsa Kabi
 - d. bhâsa Madhurâ
10. Pamaosan tembhâng biyâsana èyèrèngè
 - a. solèng
 - b. siter
 - c. ghâmbhâng
 - d. lerres sadhâjâ
11. Tembhâng èlampa'aghi kalabân
 - a. èlaghuwaghi
 - b. èmaos
 - c. èpèrengngaghi
 - d. ètabbhuwi

12. Tembhâng soklana èserrát ngangghuy aksara
- latèn
 - pèghu
 - hijaiyyah
 - carakan
13. Panyerrátanna tembhâng panèka ampon pakem, masoddhâ
- bebas
 - atoran teptep
 - mènorot karep
 - ta' bân-sarombân
14. Mamaca biyâsana èlampa'aghi neng kaparlowan ponapa
- pan-saponapan kaparlowan
 - rokat tasè'
 - pèlèt betteng
 - mè'rat
15. Tembhâng macapat malolo bâḍâ è
- Jhâbâ sareng Bhâli
 - Jhâbâ sareng Madhurâ
 - Jhâbâ sareng Malaju
 - Madhurâ sareng Bhâli
16. Cem-macemma tembhâng macapat bâḍâ
- bâḍâ 8
 - bâḍâ 9
 - bâḍâ 10
 - bâḍâ 7
17. Ḍhimèn tembhâng èserrát kalabân
- aksara latèn
 - aksara pèghu
 - aksara hijaiyyah
 - aksara Arab
18. Tembhâng ghâpanèka soklana èserrát mabi
- bhâsa Indonesia
 - bhâsa Madhurâ
 - bhâsa Kabi
 - bhâsa Malaju
19. Tembhâng sè biyâsana èyangghuy neng bhâk-tebbhâghân, èngghi panèka
- Artatè
 - Pucung
 - Sènom
 - Kènanthè
20. Tembhâng sè aghânḍhu' kakanthèn èngghi panèka
- Artatè
 - Pucung
 - Sènom
 - Kènanthè
21. Bânnya'na keccap neng bhân-sabbhân paddhâ, èsambhât
- ghuru bilângan
 - ghuru laghu
 - megghâ' ghâttr
 - ngèjhung
22. Nyabâ'na sowara è pongkasanna paddhâ, èsambhât
- ghuru bilângan
 - ghuru laghu
 - megghâ' ghâttra
 - ngèjhung
23. Kennenganna orèng ambu kaangghuy anyabâ è nalèka nembhâng panèka èsambhât
- ghuru bilângan
 - ghuru laghu
 - ketthoghân/pegghâ'anna ghâttra
 - ngèjhung

24. Megghâ' keccap è tengnga'anna oca' kantos andhâddhiyaghi obâna artè, èsambhât
- megghâ' ghâttra
 - megghâ' kalèma
 - ketthoghân
 - pegghâ'anna keccap
25. Bhiri otabâ bhâris neng tembhâng macapat èsambhât
- paddhâ
 - andheggân
 - ketthoghân
 - pegghâ'ân
26. Pantha'annèpon tembhâng macapat maghut dâ'
- èssèna otabâ tema
 - monyèna
 - bâteggâ
 - artèna
27. Pantha'anna keccap èsambhât
- paddhâ
 - paddhâ andheggân
 - pegghâ'anna keccap
 - megghâ' kalèma
28. Tong-sèttonnga tembhâng macapat kodhu èyakorraghi sareng
- èssè otabâ tema
 - monyè
 - bâtek
 - èssè
29. Tembhâng macapat sè èssèna katrèsnan otabâ kagândrungan akadhi
- Kasmaran sareng Maskumambhâng
 - Kasmaran sareng Mèjhil
 - Mèjhil sareng Pucung
 - Salangèt sareng Pangkor
30. Tembhâng sè èssèna prèyatèn sanget sossa èngghi panèka
- Makumambhâng
 - Artatè
 - Sènom
 - Mèjhil

B. Èyatorè èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

- Bhâb sastra panèka kènggèng èpantha dhâddhi tello' bâgiyân, èngghi panèka puisì, _____, sareng _____.
- Tembhâng èngghi panèka sala sèttong macemmèpon _____ sè aghândhu' _____.
- Tembhâng èserrât sareng para _____ kaangghuy abulângngaghi tor majhurbhu _____.
- Èssèna tembhâng acem-macem, akadhi _____, _____ tor salaènna.

5. Tembhâng èmaos/ èlaghuwaghi kalabân èyèrèngè solèng, kèngèng jhughân èyèrèngè _____ otabâ _____ otabâ tabbhuwân laènna.
6. Lalampa'an pamaosan tembhâng, è Madhurâ èsambhât mamaca dhinèng neng Jhâbâ èsambhât _____.
7. Neng è tembhâng, bhâb Islam èyakorraghi sareng bhudhâjâ maghârsarè nyopprè Islam _____ tor _____.
8. Aksara pèghu èngghi panèka aksara _____.
9. Tembhâng eserrat kalabân *tata cara* sè _____ maksoddhâ ta' aobâ kabid dhimèn kantos samangkèn.
10. Cem-macemma tembhâng èngghi panèka kasmaran, artatè, sènom, kènanthè, pangkor, dhurma, mèjhil, kasmaran, _____ tor _____.
11. _____ panèka orèng sè ngartèyaghi èssèna tembhâng.
12. Tembhâng macapat panèka ghudhuwân _____ bi'-dhibi', dhâddhi angghuyâ kodhu akor sareng kabâdâ'ân sè _____.
13. Tembhâng _____ panèka aghânḍhu' artè bunto', mongkorè otabâ _____.
14. _____ panèka nyabâ'na sowara è pongkasanna ghâttra/ paddhâ.
15. _____, èngghi panèka kompolanna paddhâ sè ampon tanto ḍâlem tembhâng macapat.

C. Èyatorè ² **jâwâb pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân jhârna'!**

1. Ponapa sè èsambhât tembhâng?

2. Sebbhuttaghi cem-macemma tembhâng?

3. Ponapa se èsambhât mamaca?

4. Pasèra sè èmaksod sareng tokang tegghes è dâlem lalampa'an mamaca?

5. Aponapa orèng ðhimèn ma' cè' lèburrâ nangghâ' mamaca?

6. Sebbhuttaghi cem-macemma tembhâng macapat!

7. Jhârbâ'aghi bhidhâna bâbâteggâ tembhâng macapat mèjhil sareng artatè!

8. Tembhâng sènom saèna èyangghuy kaparlowan ponapa?

9. Tembhâng macapat ponapa sè saè èyangghuy neng bhâk-tebbhâghân!

10. Ponapa sè èmaksod ghuru laghu dâlem tembhâng macapat?

D. Èyatorè abhâḍhi ghâlimpo' sè bânnya'na angghuta 5 otabâ 6 orèng!

1. Èyatorè maos tembhâng Pucung è bâbâ panèka! Tètènè saghâlimpo'an!

Kèbân rajâ najjhân kowat iyâ tako',
Amoso manossa,
Sè bânnya' anḍi' kasaktân
Kasaktènna sè tombu ḍâri akkalla.

Najjhân briyâ bânnya' kèya sè la klakon,
Marghâ akkal jrèya,
Manossa ghâghhâr ka kalèr,
Dhârâjhâddhâ lebbhi èna ḍâri kèbân.

Segghut kalè manossa nemmo pakèbu,
Akkal angghuy sala,
Nojjhu ḍâ' jhâlân ta' beccè',
Nombuwaghi sossa karèkongon rajâ.

Manossa apes nèspa kalabân rèkong,
Sè dhâddhi marghâna,
Akkalla ètojjuwaghi,
Jhâlân jhubè' ta' riḍâ'in so Pangèran.

(Angghidhân: Oemar Sastrodiwirjo, Tembhâng Macapat Madhurâ, 2008: 42)

2. Èyatorè tembhângaghi/laghuwaghi tembhâng Pucung è attas, ghântèyan sakanca'an! Sè laèn nètènè!
3. Salastarèna nètènè carana kancana nembhâng, èyatorè ollè'è (*menilai*) kadhiponapa hasèlla!

4. Ollè'è kalabân ngèssè'è *format penilaian* è bâbâ panèka!

No.	Nyama	Macemma Tembhang	Ollèna			Catheddhan
			Korang	Cokop	Saè	
1						
2						
3						
4						
5						

5. Hasèl dâri ngollè'è ghâpanèka atorraghi dâ' Ghuruna!

E. Bâng-sèbângnga bâkkèl dâri ghâlimpo' èyatorè nembhâng è ada'na kelas!

1. Agghuta ghâlimpo' sè palèng saè panembhanga tor palèng têngghi ollèna, èyatorè nembhâng polè è ađâ'na kellas!
2. Bâng-sèbângnga ghâlimpo' nètènè panembhanga bâkkèl dâri ghâlimpo' laènna!
3. Ollè'è ghâlimpo' laèn ghâpanèka kalabân ngèssè'è *format penilaian* è bâbâ panèka!

No.	Nyama	Macemma Tembhang	Ollèna			Catheddhan
			Korang	Cokop	Saè	

4. Saamponna ghâlimpo' laèn lastarè nembhâng, ghântèyan ghâlimpo'na dhibi' sè nembhâng è ađâ'na kelas.
5. Hasèl dâri ngollè'è ghâpanèka atorraghi dâ' ghuruna!

5

Kompetensi Dasar

3.5 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks narasi atau deskripsi.

4.5 Membaca teks narasi atau deskripsi dengan teknik membaca.

Rèngkessan

Teks Deskripsi

Oca' deskripsi panèka artèna ajhârbâ'aghi/aghâmbhârraghi sèttong bhârâng otabâ kabâdâ'ân kalabân ca'-oca' otabâ bhâsa. Dhinèng teks deskripsi èngghi panèka ghâncaran sè aghâmbhâraghi sèttong kabâdâ'ân sè kaoladhân tor èrassa'aghi sareng sè ngangghit kantos para maos kèngèng arassa'aghi pan-saponapan sè èjhârbâ'aghi. Tojjhuwânnèpon *teks deskripsi* panèka èngghi ka'ḍinto nyopprè para maos akadhi sè arassa'aghi tor alampa'aghi dhibi'.

Rè-cèrè, è antarana èngghi ka'ḍinto:

1. Ghâmbhârân sèttong bhârâng, kabâdâ'ân, tor kennengngan.
2. Ghâmbhârân sè cè' jhârna'na mabi rarengghâna bhâdhân.
3. Tojjhuwânnèpon nyopprè para maos kèngèng arassa'aghi tor ngalampa'aghi dhibi'.
4. Ajhârbâ'aghi rè-cèrèna bhârâng akadhi bârna, okoran, bujud, sareng salenna.
5. Ajhârbâ'aghi kabâdâ'ân sèttong kadhâddhiyân kalabân jhârna'.

Maghut ḍâ' èssèna, *teks deskripsi* panèka bâḍâ ḍumacem, èngghi panèka: 1) *deskripsi* ngen-angen sareng 2) *deskripsi nyata*.

1. *Deskripsi* ngen-angen, èngghi panèka ghâncaran sè aghâmbhâraghi kennengnganna kadhâddhiyân kantos para maos kèngèng aghâmbhâraghi kabâḍâ'anna.
2. *Deskripsi nyata*, èngghi panèka ghâncaran sè aghâmbhâraghi orèng otabâ bhârâng kalabân rè-cèrèna ponapa bâḍâna kantos para maos kèngèng aghâmbhâraghi/ anyata'aghi kabâḍâ'anna.

Teks deskripsi panèka bhidhâ sareng teks laènna akadhi *teks eksposisi*, *teks argumentasi*, teks persuasi sareng *teks narasi*. Kadhiponapa bhidhâna? *Teks eksposisi* èngghi panèka ghâncaran sè aparèng pamangghi ḍâ' ka para maos takaè' sèttong parkara. Dhinèng *teks argumentasi* panèka teks sè aparèng alasan tor bhuktè sè maso' akkal nyopprè pamangghina kowat tor pastè. Laèn ḍâri ghâpanèka jhughân bâḍâ *teks persuasi*, èngghi panèka teks sè ngajhâk ḍâ' ka orèng sè maos nyopprè noro' buntè' ḍâ' pamangghina orèng sè ngangghit. *Teks persuasi* panèka kèngèng ngobâ pangghâliyânnèpon sè maos ḍâri sè ta' poron pas dhâdhi poron. Dhinèng *teks narasi* ka'ḍinto teks sè ngandhâ'aghi otabâ nyarèta'aghi sèttong kabâḍâ'ân dâ' para maos. Biyâsana bâḍâ ongrodhâna bâkto.

A. Èyatorè ² **jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'đinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!**

Soal kapèng 1-6, maghut ðâ' teks è bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

EKOSISTEM

Jhâman samangkèn bânnya' *ekosistem* è sakobhengnga Madhurâ ampon rosak. Hal ka'đinto tantona makobatèr ðâ' bhâdhân kaulâ sadhâjâ. Sabâb *ekosistem* panèka kennengnganna sadhâjâna makhlok. Bengkona manossa, bân-kèbân sareng tatombuwân kaangghuy ođi' sè takaè' sèttong sareng laènna. Ompamana, no'-mano' bhuto ka'-bhungka'an kaangghuy nyarè buwâ sè èkakana tor èpadhâddhi lèbunna. Dhinèng ka'-bhungka'an jhughân bhuto bhâbhâhangnga mano' ghâpanèka kaangghuy jhughân èkakan ramo'na.

Nangèng samangkèn ampon bânnya' ka'-bhungka'an sè èpogher kaangghuy pambangunan. Rèng-orèng bânnya' maddhek compo' kaangghuy engghun. Dhinèng compo' sajân bânnya' kantos dhâddhi kampong, rèng-orèng bânnya' mowang bu-rombu bân-sarombân. Bu-rombu akadhi *plastik* bân laèn samacemma èbuwâng ka lèkè otabâ songay. Lèkè tor songay ghellâ' sompet, aèng ta' aghili. Aèng sè ta' aghili panèka pas dhâddhi bângèr, kantos ko'-jhuko' bânnya' sè matè. Nalèka nambhârâ' aèng ngalowa kantos dhâddhi bâ'â.

1. Sè makobatèr ðâ' bhâdhân kaulâ sadhâjâ è jhâman samangkèn èngghi panèka
 - a. bân-kèbân sareng tatombuwân
 - b. ka'-bhungka'an ngakan mano'
 - c. ekosistem rosak
 - d. mano' ngakan ka'-bhungka'an
2. *Ekosistem* èngghi panèka
 - a. bâbengkonna manossa
 - b. bâbengkonna bân-kèban
 - c. bâbengkonna bu-tombuwân
 - d. bâbengkonna sakobhengnga makhlok

3. Makhlok oḍi' panèka akaè' sèttong sareng laènna, sabâb
- bhuto ngakan
 - bhuto lèbun
 - bhuto oḍi'
 - bhuto pangaobhân
4. Sè èkabhuto mano' ḍâri ka'-bhungka'an, èngghi panèka
- ramo'
 - ḍâun
 - wâ'-buwâ'ân
 - panaongan
5. Manossa mogher ka'-bhungka'an kaangghuy ponapa
- kaangghuy ḍhâ'ârân
 - kaangghuy pambangonan
 - kaangghuy neng-sennengngan
 - kaangghuy ta' jhebbhâ
6. Sè èlakonè sareng rèng-orèng kantos sè andhâddhiyaghi bâ'â, amarghâ
- nyompet lèkè
 - malekko aèng
 - nambhâ' aèng songay
 - mowang bu-rombu bân-sarombân
7. Sè èjhârbâ'aghi ḍâlem teks *deskripsi*, èngghi panèka
- bhârâng otabâ kabâḍâ'ân
 - kabâḍâ'ân otabâ kapastèyan
 - orèng sè ngaghit
 - orèng sè maos
8. Bhârâng sè èjhârbâ'aghi ḍâlem teks *deskripsi*, èngghi panèka
- bhârâng sè taḍâ'
 - bhârâng sè kaoladhân
 - bhârâng sè ta' pastè
 - bhârâng sè bâḍâh
9. Tojjhuwâanna teks *deskripsi*, èngghi panèka
- nyopprè orèng sè maos bhunga
 - nyopprè orèng sè maos ngèrèng ḍhâbu
 - nyopprè orèng sè maos aobâ pangghâliyân
 - nyopprè orèng sè maos ngèrèng arassa'aghi
10. Sè èrassa'aghi para maos è ḍâlem teks *deskripsi*, èngghi panèka
- ponapa sè èrassa'aghi sè ngangghit
 - ponapa sè èrassa'aghi orèng laèn
 - ponapa sè katèngal
 - ponapa sè kaoladhân
11. È bâbâ panèka sè bânne rè-cèrèna teks *deskripsi*, akadhi
- ghâmbhârân bhârâng otabâ kabâḍâ'ân
 - ghâmbhârân mabi rarengghâna bhâdhân
 - ajhârbâ'aghi sè bâḍâ è pangghâliyân
 - ajhârbâ'aghi bârna, okoran, tor bujud

12. *Teks deskripsi* bâđâ saponapa macem manabi maghut đâ' èssèna
- bâđâ lèma'
 - bâđâ empa'
 - bâđâ tello'
 - bâđâ đuwâ'
13. Deskripsi sè aghâmbhârraghi orèng otabâ bhârâng, èsambhât deskripsi
- deskripsi* ngen-bângen
 - deskripsi* nyata
 - deskripsi* bujud
 - deskripsi* tha-kantha
14. Ghâncaran sè aparèng pamangghi đâ' ka para maos takaè' sèttong parkara, èsambhât teks
- teks eksposisi*
 - teks deskripsi*
 - teks narasi*
 - teks persuasi*
15. *Teks* sè kèngèng ngobâ pangghâliyânnèpon sè maos, èsambhât
- teks eksposisi*
 - teks deskripsi*
 - teks narasi*
 - teks persuasi*
16. *Teks* sè èssèna alasan tor pamangghi kowat, èsambhât
- teks eksposisi*
 - teks argumentasi*
 - teks narasi*
 - teks persuasi*
17. *Teks* sè notorraghi otabâ nyarèta'aghi sèttong kadhâddhiyân, èsambhât
- teks eksposisi*
 - teks argumentasi*
 - teks narasi*
 - teks persuasi*

Soal kapèng 18-30, maghut đâ' teks deskripsi è bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

MÈYARA AJÂM

Dulla panèka kana' sè cè' lèburrâ mèyara ajâm. È compo'na Dulla aghâđhuwân ajâm ra-kèra tello polo bigghi' bânnya'na. Bâđâ sè ampon dhâddhi pajhântèn, bâđâ sè pangorbhi, tor bâđâ jhughân sè ghi' lancor sareng pètè'. Pajhântenna bâđâ đubigghi', dhinèng pangorbhina bâđâ sajhina, cor-lancorra bâđâ papètto', karèna èngghi panèka tè'-pètè'na sè bânnya'na sabellâs bigghi'. Cor-lancorra ghâpanèka ampon pađđhâng lakè' binè'na. Lancoran sè lakè' bâđâ đuwâ', dhinèng sè binè' bâđâ lèma'. Laèn đâri ajâm sè lancoran, tè'-pètè'na ghi' ta' èpangghi saponapa bânnya'na ajâm lakè' sareng binè'na.

Sabbhân arè Dulla cè' bhâjhengnga sè makanè. Ta' èpatellat sè makanè. Ðâlem saarè, Dulla makanè ajâmma ðukalè, èngghi panèka sabbhân bâjâ lagghu sareng asar. Bâgiyân ajâm pangorbhi sareng pajhântenna èpakanè bighina jhâghung, dhinèng sè cor-lancor èpakanè bu'û'na paði sè ècampor sareng konsentrat. Ðhâng-kaðhâng ècamporè karèna nasè' sè bâruy. Dhinèng tè'pètè'na èpakanè konsentrat sè ècampor sareng jhâghung sellèbhân.

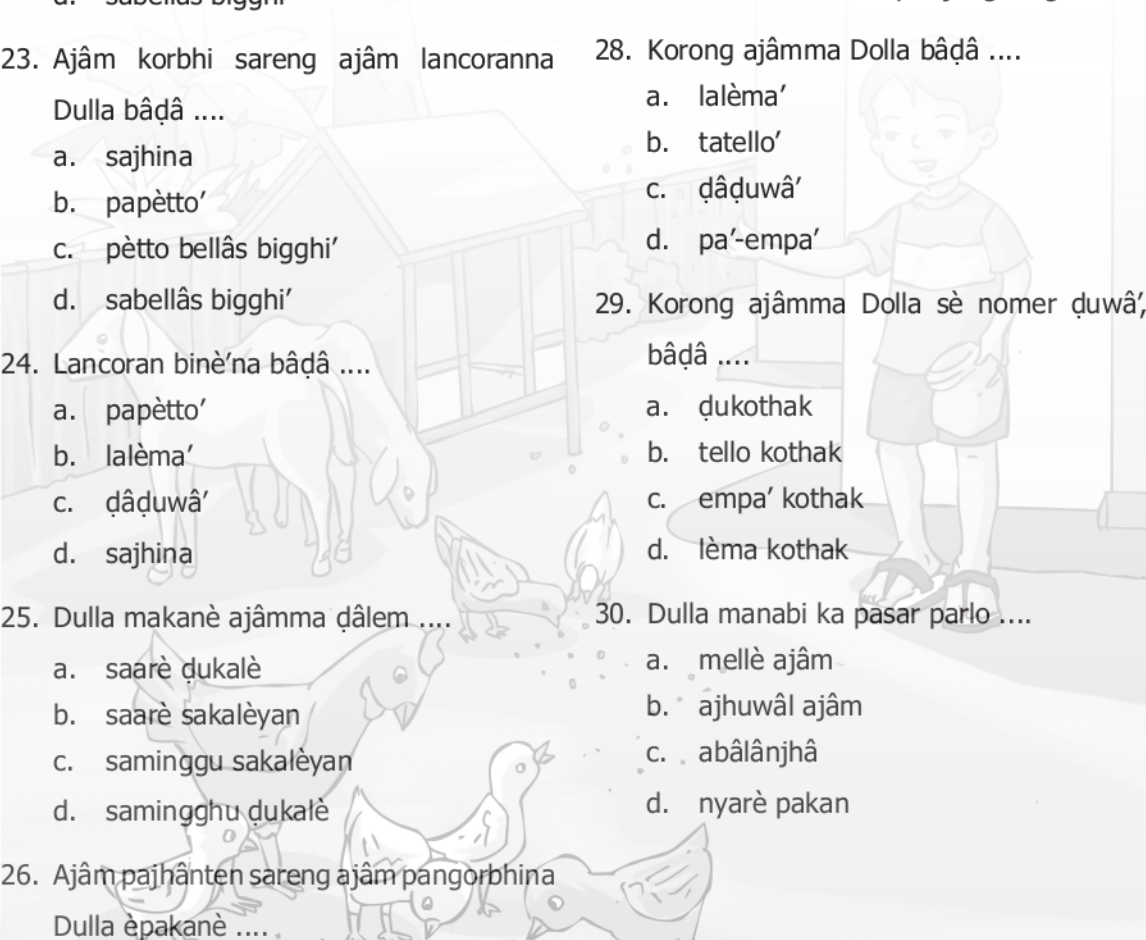

Jâm-ajâm ghâpanèka èkorong sè bânnya'na tello bigghi'. Korong sè sèttong cè' rajâna kantos aettap ðuwâ'. Korong ghâpanèka oso' sapolo kothak, lèma kothak è bâbâ, sè lèma kothakagghi' bâðâ è attasanna. Sè lèma kothak ghâpanèka èyèssè'è ajâm pajhântèn sareng ajâm lancoran lakè', sè è bâbâ èpadhâddhi pataranganna ajâm pangorbhi. Korong sè nomer ðuwâ' ta' saponapa rajâna, seðdhengngan. Aèssè ðukothak. Nangèng ghun aèssè sakothak, èngghi panèka aèssè lancoran binè'. Dhinèng korong nomer tello' kènè'. Ra-kèra okoran ðumèter kalè sèttong satengnga mèter, tèngghina samèter ðupolo sènti. Korong panèka kaangghuy nyabâ' ajâm sè ghi' pètè'.

Biyâsana Dulla jhughân bhâjheng abhersè'è kanðhângnga samènggu sakalèyan. Salastarèna abhersèyan kanðhâng ajâmma, manabi ta' ghâðhuwân obâng, Dulla ka pasar ajhuwâl ajâmma. Obâng ghâpanèka sareng Dulla èkabhâðhi ngobângè pakan, sabâgiyân polè èparèngagghi ka èbhuna.

(Angghidhân: A. Hamzah Fansuri Basar)

18. Maghut ðâ' bâca'an "Mèyara Ajâm", sè lèbur mèyara ajâm èngghi panèka
- èbhuna Dulla
 - eppa'na Dulla
 - tatangghâna Dulla
 - Dulla
19. Ajâmma Dulla bâðâ
- ðupolo bigghi'
 - tello polo bigghi'
 - pa'polo bigghi'
 - saèket bigghi'
20. Macemma ajâmma Dulla bâðâ
- empa' macem
 - tello macem
 - ðuwâ' macem
 - samacem
21. Ajâm pajhântenna Dulla bâðâ

-
- a. đubigghi'
b. tello bigghi'
c. empa' bigghi'
d. lèma bigghi'
22. Ajâm pètè'na Dulla bâđâ
a. sangang bigghi'
b. sapolo bigghi'
c. sajhina
d. sabellâs bigghi'
23. Ajâm korbhi sareng ajâm lancoranna Dulla bâđâ
a. sajhina
b. papètto'
c. pètto bellâs bigghi'
d. sabellâs bigghi'
24. Lancoran binè'na bâđâ
a. papètto'
b. lalèma'
c. đâđuwâ'
d. sajhina
25. Dulla makanè ajâmma đâlem
a. saarè đukalè
b. saarè sakalèyan
c. saminggu sakalèyan
d. samingghu đukalè
26. Ajâm pajhântèn sareng ajâm pangorbhina Dulla èpakanè
- a. jhâghung
b. bu'u'
c. konsentrat
d. jhâghung campor bu'u'
27. Sè pètè' sareng Dulla èpakanè
a. jhâghung
b. bu'u'
c. konsentrat
d. konsentrat campor jhâghung
28. Korong ajâmma Dolla bâđâ
a. lalèma'
b. tatello'
c. đâđuwâ'
d. pa'-empa'
29. Korong ajâmma Dolla sè nomer đuwâ', bâđâ
a. đukothak
b. tello kothak
c. empa' kothak
d. lèma kothak
30. Dulla manabi ka pasar parlo
a. mellè ajâm
b. ajhuwâl ajâm
c. abâlânjhâ
d. nyarè pakan

B. Èyatorè èssè'è tí'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

1. Ekosistem panèka _____ sadhâjâna makhlok sè oḍi' è dhunnya.
2. Mano' bhuto ka ka'-bhungka'an kaangghuy asarè pakan tor _____ lèbunna.
3. Songay sareng lèkè bânnya' sè sompet amarghâ bânnya' _____ sè èbuwâng bân-sarombân.
4. Bânnya' jhuko' sè matè amarghâ _____ bânger.
5. Bânnya' ka'-bhungka'an _____ kaangghuy abhângon compo'.
6. Rèng-orèng bânnya' mowang _____ bân-sarombân, kantos aèng _____ sabâb sompet tor ta' aghili.
7. Oca' deskripsi panèka artèna _____ sèttong bhârâng otabâ kabâḍâ'ân.
8. Nyopprè para maos akadhi sè arassa'aghi tor alampa'aghi dhibi' panèka _____ *teks deskripsi*.
9. Aghâmbhâraghi _____ kadhâddhiyân kantos para maos kèngèng abângennaghi kabâḍâ'anna.
10. *Teks narasi* ka'ḍinto teks sè _____ otabâ _____ sèttong kabâḍâ'ân ḍâ' para maos.
11. Dulla panèka kana' sè cè' lèburrà _____ ajâm.
12. Ajâmma Dulla sè ghi' _____ ta' èpangghi ponapa ajâm lakè' sareng binè'na.
13. Tè'-pètè'na sareng Dulla èbâḍḍhâi korong kènè' sè okoranna _____ kalè _____ mèter, tèngghina _____ sènti.
14. Samènggu sakalèyan Dulla _____ kanḍhângnga ajâmma.
15. Obâng pajuna ajâm sareng Dulla èkabhâḍhi _____ pakan, sabâgiyân polè _____ ka èbhuna.

C. Èyatorè ² jâwâb pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân jhârna'!

1. Jhârbâ'aghi ponapa sè èsambhât *ekosistem*!

2. Jhârbâ'aghi ponapa kaè'anna antarana bân-kèban sareng bu-tombuwân!

3. Jhârbâ'aghi ponapa sè èmaksod *teks deskripsi*!

4. Ponapa tojjhuwâna *teks deskripsi*!

5. Sebbhuttaghi rè-cèrèna *teks deskripsi*!

6. Ponapa sè èmaksod sareng *deskripsi nyata*!

7. Ponapa bhidhâna *teks deskripsi* sareng *teks narasi*!

8. Jhârbâ'aghi ponapa sè èmaksod *teks argumentasi*!

9. Bâḍâ saponapa bigghi' ajâm lancoran sareng tè'-pètè'na Dulla? Sebbhuttaghi!

10. Bâḍâ saponapa bigghi' korong ajâmma Dulla? Sebbhuttaghi!

D. Èyatorè abhâḍhi ghâlimpo' sè bânyya'na angghuta 5 otabâ 6 orèng!

1. Èyatorè maos *teks deskripsi* se abhul-ombhul "Mèyara Ajâm" è attas kalabân tanḍhâ bâca sè lerres, *artikulasi*, tor *intonasi* sè saè! Tètènè saghâlimpo'an!
2. Sala sèttong angghuta ghâlimpo' maos, sè laèn nètènè. Saterrossèpon ghântèyan sè maos, aghilirân!
3. Salastarèna nètènè carana kancana maos *teks deskripsi*, èyatorè ollè'è (*menilai*) kadhiponapa hasèlla!
4. Ollè'è kalabân ngèssè'è *format penilaian* è bâbâ panèka!

No.	Nyama	Bhul-ombhul Kabhâr	Ollèna			Catteddhân
			Korang	Cokop	Saè	

5. Hasèl ḍâri ngollè'è ghâpanèka atorraghi ḍâ' bapa'/ èbhu ghuruna!
6. Angghuta ghâlimpo' sè palèng saè pamacana tor palèng tèngghi ollèna, èyatorè maos *teks deskripsi* è aḍâ'na kellas!

E. Èyatorè bhâḍhi kliping tor teks deskripsi saghâlimpo'an!

1. Èyatorè rembhâk sakanca'an ḍâlem ghâlimpo'na bâng-sèbâng, tata carana abhâḍhi jhâjhân Madhurâ!
2. Èyatorè abhâḍhi kliping kalabân nyarè bâca'an neng sorat kabhâr, majalla, bulletin, otabâ *internet* cem-macemma jhâjhân Madhura!
3. Pèlè sala sèttong jhâjhânan Madhurâ sè palèng èkasokanè!
4. Soson *teks deskripsi* jhâjhân Madhurâ sè ampon èpèlè!
5. Angghuta ghâlimpo' sè saè pamacana pakon abâkkèllè ghâlimpo'na kangghuy maos *teks deskripsi* jhâjhân Madhurâ ghâpanèka!

Organ Tubuh Manusia dan Hewan

Kompetensi Dasar

- 3.6 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi berbagai ragam gaya bahasa (*lalonget*) dalam konteks komunikatif.
- 4.6 Menulis teks dengan *bhasa lalonget* sesuai dengan kaidah dan konteksnya.

Rèngkessan

Oca' Pangalem sareng Oca' Panyalè

È attas ampon èjhârbâ'aghi jhâ' manossa panèka cèpta'annèpon Ghustè Allah SWT sè samporna èbhândhingngaghi sareng makhlok cèpta'an sè laèn, amarghâ èparèngè akkal. Nangèng, manossa panèka jhughân ècèpta sareng Ghustè Allah SWT kalabân ropa tor bujud sè acem-macem. Bâḍâ sè bhâghus, bâḍâ jhughân sè korang bhâghus. Bâḍâ bhâdhâna sè jhângkep, bâḍâ jhughân sè cacat.

Pramèla ḍâri kaḍinto, orèng Madhurâ mènangka manossa sè abhuḍhâjâ abhâḍhi ca'-oca' sambhâdhân ḍâlem bhâsana kaangghuy maalos karep sè èpaḍâpa'a ḍâlem bhâsa Madhurâ, bâḍâ sè èsambhât oca' pangalem tor oca' panyalè.

Oca' pangalem èngghi panèka oca' sè aghândhu' maksod kaangghuy pangalemmanna angghuta bhâdhân. Ḍâri rangkè'anna oca' ghâpanèka ampon kèngèng aparèng jhâjhârbâ'ân ḍâ' angghuta bhâdhân panèkta saè tor èbhârâttaghi sèttong bhârâng sè aghândhu' artè saè tor èndhâ. Rè-cèrè ghâpanèka è antarana èngghi kaḍinto:

1. Manabi akaè' sareng ropa otabâ salèra, katèngal saè.
2. Manabi akaè' sareng kabâḍâ'ân tor tèngka, jhughân katèngal saè.
3. Kabhâghusân ghâpanèka lumbrana èbhândhingngaghi otabâ èlambhângngaghi otabâ èbhârâttaghi ḍâ' sèpat kèbân sareng bu-tombuwân otabâ laènna sè nyaropaè (mèrèp).

Dhinèng oca' panyalè èngghi panèka oca' sè aghânḍhu' maksod kaangghuy panyalèyanna angghuta bhâdhân. Ḍâri rangkè'anna oca' ghâpanèka ampon ajhârbâ'aghi angghuta bhâdhân sè jhubâ' tor èbhârâttaghi sèttong bhârâng/ kabâḍâ'ân sè aghânḍhu' artè jhubâ'.

Oca' panyalè panèka jhughân anḍi' rè-cèrè/ḍhâ-tanḍhâ. Rè-cèrè ghâpanèka è antarana èngghi ka'ḍinto:

1. Manabi akaè' sareng ropa otabâ salèra, katèngal korang saè otabâ jhubâ'.
2. Manabi akaè' sareng kabâḍâ'ân tor tèngka, jhughân katèngal korang saè.
3. Kabânnya'an (segghut) pa-ponapa sè korang saè ghâpanèka èbhânḍhingngaghi otabâ èbhârâttaghi ḍâ' sèpat kèbân sareng bu-tombuwân otabâ laènna sè nyaropaè (mèrèp).

Èbhârât

Èbhârât kèngèng jhughân èsambhât paḍâ sareng parèbhâsan, nangèng manabi èbhârât, okarana biyâsana èkabidhi sareng ca'-oca' akadhi; akantha, mara, cora', otabâ acora'. Ca'-oca' ghâpanèka kaangghuy ngompama'aghi sèttong bhârâng, bâtek, lako, tor laènna akadhi sèttong bhârâng, kèbân, otabâ kabâḍâ'ân. È ḍâlem èbhârât jhughân èghuna'aghi kaangghuy cap-ocabhân pangalem mongghu ḍâ' angghuta bhâdhân kalabân ter-ater anuswara (ètandhukkaghi; *an, nya, am, ang*)

Paparèghân

Paparèghân panèka tamaso' ḍâ' sala sèttong pantha ḍâri sastra, èngghi panèka macemma ḍâri puisi kona. Neng Jhâbâ paparèghân èsambhât "parikan" sè asal oca'na ḍâri "parik". Oca' "parik" artèpon "larik" otabâ "ghâris". Oca' "ghâris", neng è Madhurâ èsambhât "bhiri" otabâ "ghâris". Dhâddhi paparèghân kèngèng èyartè'aghi kompolanna "bhiri".

Oca' paparèghân panèka saèstona paḍâ sareng oca' pantun. Dhâddhi è ḍâlem paparèghân panèka jhughân aghânḍhu' "bhibhiḍhân" sareng "èssè". Macemma jhughân paḍâ sareng pantun. Paparèghân jhughân bâḍâ sè aghânḍhu' ḍuwâ' bhiri, bâḍâ jhughân sè empa' bhiri.

Ghuru sowara ḍâlem paparèghân jhughân paḍâ sareng pantun. Manabi ḍuwâ' bhiri, amonyè *a-a*, manabi empa' bhiri ghuru sowarana *a-b-a-b*. Dhinèng bhiḍhâna paparèghân sareng pantun èngghi panèka ta' èyator ḍâlem sèttong atoran, artèna bibâs. Sabâb, neng paparèghân ghuru bhiânganna ta' atoran amarghâ lumbra èkèjhungngaghi tor noro'aghi ghenḍhing (tabbhuwân).

AI-Soal

A. Èyatorè ² jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Sè nyèpta'aghi dhunnya sareng saèssèna èngghi panèka
 - a. Ghustè Allah SWT
 - b. manossa
 - c. bu-tombuwân
 - d. kèbân
2. Makhlok sè palèng samporna èngghi panèka
 - a. malaèkat
 - b. manossa
 - c. bu-tombuwân
 - d. kèbân
3. Sè andhâddhiyaghi manossa samporna, amarghâ
 - a. kèngèng abu-ḍhâbu
 - b. akkal tor bhudḍhi
 - c. ngobâsanè alam
 - d. bhâdhân sè jhângkep
4. Pakakas sè kaangghuy maḍâpa' karep ḍâ' ka orèng laèn, èngghi panèka
 - a. bhâsa
 - b. anḍhâp asor
 - c. bhudhaja
 - d. adhât
5. Sè aghânḍhu' maksod kangghuy pangalem èngghi panèka
 - a. bhâsa
 - b. oca' pangyalè
 - c. oca' kèyas
 - d. oca' pangalem
6. Sè akaè' sareng ropa otabâ salèra katèngal saè, panèka rè-cèrèna ḍâri
 - a. bhâsa
 - b. oca' panyalè
 - c. oca' kèyas
 - d. oca' pangalem
7. Oca' sè aghânḍhu' panyalèyanna angghuta bhâdhân èngghi panèka
 - a. bhâsa
 - b. oca' panyalè
 - c. oca' kèyas
 - d. oca' pangalem
8. Oca' sè ngandhiyaghi sèttong bhârâng sè aghânḍhu' artè jhubâ', èsambhât
 - a. bhâsa
 - b. oca' panyalè
 - c. oca' kèyas
 - d. oca' pangalem

9. Sè akaè' sareng ropa otabâ salèra, katèngal korang saè, panèka rè-cèrèna, ðâri
- a. bhâsa c. oca' kèyas
b. oca' panyalè d. oca' pangalem
10. Angghighi jhârân, tamaso' ðâ'
- a. bhâsa c. oca' kèyas
b. oca' panyalè d. oca' pangalem
11. Robâna celleng seḍḍhâ', tamaso'
- a. bhâsa c. oca' kèyas
b. oca' panyalè d. oca' pangalem
12. Pangabâssâ andhâmar kaangènan, tamaso'
- a. bhâsa c. oca' kèyas
b. oca' pannyale d. oca' pangalem
13. Cangkèm lanḍu', tamaso'
- a. bhâsa c. oca' kèyas
b. oca' panyalè d. oca' pangalem
14. Sè kèngèng jhughân èsambhât parèbhâsan èngghi panèka
- a. bhâsa
b. oca' panyalè
c. èbhârât
d. oca' pangalem
15. Akantha bhelling kaojhânan, tamaso' ðâ'
- a. bhâsa
b. oca' panyalè
c. èbhârât
d. oca' pangalem
16. Nakèr lèmas artèna
- a. akadhi takèrra rojhâk
b. akadhi nyongsang
c. akadhi emmas
d. akadhi lèmas
17. Ambâru loros artèna
- a. akadhi bhungkana bâru
b. akadhi ḍâunna bâru
c. akadhi cè' lorossa
d. akadhi bettès
18. Anḍâḍâ mano artèna
- a. akadhi mano'
b. akadhi ḍâḍâna mano'
c. akadhi kennong
d. akadhi ghâltè'
19. Oca' panyalèna èlong èngghi panèka
- a. mergâng
b. gârâmbis
c. koper
d. kotal
20. Sè tamaso' ðâ' èbhârât akadhi
- a. ngembhâng nyamplong
b. ètongtong ètekket
c. perrèng malang è songay
d. mara bâjâng para' sèyang
21. Sè tamaso' ðâ' èbhârât, akadhi
- a. akantha patè' bân kocèng
b. ghellâng ghulung
c. ana' ontang-antèng
d. nyèyor ghâḍḍhing

22. Sè tamaso' ðâ' èbhârât akadhi
- malekko' mara tangghiling
 - gheḍḍhâng susu pas kasusu
 - kembhâng sèrè
 - tèndhâk tanḍhuk
23. Manabi è Jhâbâ èsambhât "parikan", manabi è Madhurâ èsambhât
- èbhârât
 - pantun
 - sastra
 - paparèghân
24. Oca' "larik" è Madhurâ èsambhât
- parik
 - bhiri
 - pantun
 - paparèghân
25. Ghuru sowara ḍâlem paparèghân ḍuwâ' bhiri amonyè
- a-a
 - b-a
 - c-a
 - d-a
26. Ghuru sowara ḍâlem paparèghân empa' bhiri amonyè
- a-a-a-a
 - a-b-a-b
 - a-c-a-b
 - a-d-a-c
27. Ḍâlem paparèghân ghuru bhilânganna ta' atorán amarghâ
- sarombânan
 - lumbra èkèjhungngaghi
 - lumbra ètotorraghi
 - lumbra sarep-karep
28. Èssèna amonyè "orèng gântheng asongodhân", bhìbhìdhâna amonyè
- perrèng malang è songay
 - petteng calèmodhân
 - gherring ngi'-serngighân
 - na'-kana' ngangodâdhân
29. Èssèna amonyè "bilâ kanca yâ tarètan", bhìbhìdhâna amonyè
- bilâ cempa yâ palotan
 - nasè' yâ palotan
 - acan bân palotan
 - akanca palotan
30. Èssèna amonyè "èmanna sè tapèsâ'a, karè abit sè along polong", bhìbhìdhâna amonyè
- sattanangnga mon èsassa'a, èsebbhidhâ toro' lorong
 - sattanangnga mon èkombâ'â, èsebbhidhâ tapè burung
 - sassa'anna èkombâ'â, èsebbhidhâ ghir lorong
 - sassa'anna èsassa'a, èsebbhidhâ tapè burung

B. Èyatorè èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

1. Sadhâjâna makhlok sè bâḍâ è dhunnya panèka _____ Allah SWT.
2. Bâḍâna _____ tor _____ panèka sè matombu bâḍâna bhudhâjâ neng oḍi'na manossa.
3. Taqwâ panèka alampa'aghi sadhâjâ _____ tor pan-saponapan sè ampon dhâddhi _____ Allah SWT.
4. Nyator ngangghuy _____ sè saè tor patot panèka tamaso' cara ngormat ḍâ' ka sè seppowan.
5. Ca'-oca' sambhâdhân ḍâlem bhâsa Madhurâ kaangghuy maalos karep sè èpaḍâpa'a èsambhât oca' _____ tor _____.
6. Oca' pangalem èngghi panèka oca' sè aghânḍhu' maksod kaangghuy _____ angghuta bhâdhân.
7. Oca' sè aghânḍhu' maksod kaangghuy panyalèyanna angghuta bhâdhân èngghi panèka _____.
8. _____ kèngèng jhughân èsambhât samè sareng parèbhâsan.
9. Oca' èbhârât panèka kaangghuy ngompama'aghi sèttong bhârâng, _____ tor laènna akadhi sèttong bhârâng _____ otabâ _____.
10. È ḍâlem èbhârât cap-ocabhân pangalem mongghu ḍâ' angghuta bhâdhân kalabân ter-ater sè ètandhukkaghi, èsambhât ollè ter-ater _____.
11. Èbhârât sè artèna èyatorraghi ḍâ' ka orèng sè alako nangèng taḍâ' hasèlla, èngghi panèka _____.
12. Neng Jhâbâ _____ èsambhât "parikan" manabi è Madhurâ èsambhât _____.
13. È ḍâlem paparèghân panèka jhughân aghânḍhu' _____ sareng _____.
14. Oca' _____ artèèpon "larik" otabâ _____.
15. Oca' "ghâris", neng è Madhurâ èsambhât _____ otabâ _____.

C. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân jhârna'!

1. Aponapa manossa ma' èsambhât makhlok samporna?

2. Aghânḍhu' ponapa'an bisaos bhuḍhâjâ ka'ḍinto?

3. Ponapa sè èsambhât sareng oca' pangalem?

4. Ponapa sè èsambhât oca' panyalè?

5. Rè-cèrèna oca' pangalem ponapa'an saos?

6. Sebhuttaghi rè-cèrèna oca' panyalè!

7. Ponapa sè èsambhât èbhârât?

8. Ponapa sè èmaksod sareng èbhârât sè amonyè "mara ketthang mèghâ' bâlâng"?

9. Ponapa sè èmaksod sareng paparèghân?

10. Ghuru sowara è ḍâlem paparèghân panèka bibâs amarghâ ponapa!

D. Pakon Èyatorè abhâḍhi okara ḍâri ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Èyatorè jhuḍhuwaghi ca'-oca' è bâbâ panèka kalabân aparènggè tanḍhâ pana!

a. Oca' pangalem

C A , - O C A , N A	Bulu Kèjhâ'na	Morka'	P A N G A L E M M A
	Tombeddhâ	Lemma' Manès	
	Oca'na	Malè' Katopa'	
	Matana	Nyekkar Tanjhung	
	Obu'na	Nellor Mano'	

b. Oca' panyalè

C A , - O C A , N A	Soko	Lo'la'	P A N Y A L È N A
	Lengngen	Cangkèm Landu'	
	Cangkèm	Pèthok	
	Cacana	Tengnga Oḍâng	
	Tengnga	Ḍhingkol	

2. Èyatorè abhâḍhi okara ḍâri oca' pangalem è bâbâ panèka!

a. Nèmbhângan

b. Ampoḍhâk nyongsang

c. Anglala' nèngghâ'

3. Èyatorè abhâḍhi okara ḍâri oca' panyalè è bâbâ panèka!

a. Cangkèm lanḍu'

b. Mergâng

c. Ḍâng-gâlinḍângan

4. Èyatorè abhâḍhi okara ḍâri oca' èbhârât è bâbâ paneka!

a. Akantha bhelling kaojhânan

b. Mara ketthang mèghâ' bâlâng

5. Èyatorè terrossaghi paparèghân è bâbâ panèka!

a. Bhibhidhân : Bilâ cempa yâ palotan,

Èssèna : _____

b. Bhibhidhân : _____

Èssè : Orèng gântheng asongodhân.

- c. Bhibhidhân : Ka ghunong nyarè temmo,
Nemmo bista tèra' arè.

Èssè : _____

E. Èyatorè abhâḍhi ghâlimpo' sè bânnya'na angghuta 5 orèng!

1. Èyatorè rembhâk sakanca'an ponapa artèna oca' èbhârât è bâbâ panèka!
 - a. Aèng èpeddhâng ta' apèsa
 - b. Mara bulân kasèyangan
 - c. Akantha kocèng bân patè'
2. Èyatorè sarè sakanca'an oca' èbhârât lèma bigghi'!
3. Èyatorè oca' èbhârât (soal nomer 2) ghâpanèka bhâḍhiyaghi okarana!
4. Èyatorè les-bâlessân sakanca'an, abhâḍhi paparèghân ḍu bhiri sè bânnya'na lèma bigghi'!
5. Èyatorè les-bâlessân sakanca'an, abhâḍhi paparèghân empa' bhiri sè bânnya'na lèma bigghi'!

Sejarah Peradaban Indonesia

8

Kompetensi Dasar

3.7 Mengenal, memahami, dan mengidentifikasi teks cerita topèng dhâlâng.

4.7 Menceritakan kembali cerita topèng dhâlâng secara tulis dan lisan.

Rèngkessan

Topèng Dhâlâng

Sala sèttong bujuttèpon bhuḍhâjâ bhângsa Indonesia èngghi panèka bâḍâna kasennèyan. Neng Madhurâ sala sèttongnga kasennèyan èngghi panèka topèng dhâlâng. Kasennèyan panèka èkabidhi ḍâri ghi' jhâman rato kantos samangkèn.

Topèng dhâlâng èngghi panèka seni tatèngghun sè aghuna'aghi carèta ḍâri India, èngghi panèka Ramayana tor Mahabharata. Carèta ghâpanèka èkanḍhâ'aghi sareng dhâlâng tor èlampa'aghi sareng panjhâk (bânnè bâjâng kolè') sè ngangghuy topong. Sadhâjâna panjhâk sè dhâddhi panglako (*tokoh/aktor*) ghâpanèka aghuli noro'è ca'-oca' sè ètorraghi sareng dhâlâng, kajhâbâ sè dhâddhi Semar. Panjhâk sè dhâddhi Semar ngoca' dhibi' ponapa sè terro ècatorraghiyâ tor akor sareng lalampa'an carèta. Sabâb topong sè èyangghuy Semar bhidhâ sareng topong sè èyangghuy sareng panjhâk salaenna Semar. Topongnga Semar ka'ḍinto ta' atopo kantos cangkèm. Dhinèng panjhâk salaenna Semar atopo kantos cangkèm, mèlana ta' bisa acaca.

Mètorot carètaèpon, topèng dhâlâng ècèpta sareng Aryo Mènak Sanoyo sè ajhumenneng rato è Karaton Jhambhuringèn, Proppo, Mekkasân, korang langkong neng abad sè kapèng 15. Kasennèyan topèng dhâlâng ghâpanèka sajân jhurbhu neng Karaton Jhambhuringèn nalèka karaton ghâpanèka èseppowè sareng rato sè ajhâjhuluk Pangèran Suhra. Salèrana cè' lèburrà

ḍâ' topèng dhâlâng kantos bâḍâ panglako (*penokohan*) sè èkatrèsnaè. Panglako ghâpanèka èngghi ka'ḍinto Bolodèwo sè ajhumenneng rato neng karaton Manduro. Sakèng trèsnana, tokoh Bolodèwo panèka èbhâḍhiyaghi topong (topèng) sè èbârnai potè tor maso' ḍâ' ghâlampo'na bhâlâ Panḍhâbâ. Neng è carètana topèng dhâlâng, Bolodèwo panèka bânnè rato Manduro, nangèng rato Maduro (Madhurâ). Hal ka'ḍinto sè andhâddhiyaghi bhidhâna sareng carèta Mahabarata sè bâḍâ è Jhâbâ.

Topèng dhâlâng ḍâpa' ka Jhâbâ amarghâ bâḍâ dhâlâng ḍâri polo Madhurâ sè alako kasennèyan panèka ka ka'ḍissa kantos neptep è Jhâbâ. Asmaèpon dhâlâng ghâpanèka èngghi ka'ḍinto pa' Kertè. Amarghâ asmaèpon dhâlângnga ghâpanèka Kertè, mèlana kasennèyan topèng dhâlâng ghâpanèka pas aobâ nyama dhâddhi topèng kertè.

Unsur Intrinsik Topèng Ḍhâlâng

Neng è carètaèpon topèng dhâlâng panèka biyâsana aèssè; 1) mamolan, 2) jhejjherrân, 3) kapotrèn, 4) paghellârân, 5) perrang gâgâl, 6) goro-goro, 7) perrang kembhâng, 8) kepandhitan, 9) perrang pongkasan, tor 10) panotop. Carèta topèng dhâlâng èkabidhi sareng mamolan, èngghi panèka jhâjhârbâ'ân akadhi kennengan, kabâḍâ'an, bâkto, panglako, tor carèta sè bhâḍhi kalampan.

Èterrossaghi sareng *jhejjherrân*, èngghi panèka aèssè lalampa'an carèta neng mandhâpa karaton sè ka'ḍimma panglakona ampon paḍâ sèghek asèbhâ. Saamponna ghâpanèka carèta èterrossaghi ḍâ' *kapotrèn*, èngghi panèka lalampa'an para pottrè otabâ sellèr sè bâḍâ è kapotrèn. Salastarèna kapotrèn, èterrossaghi sareng *paghellârân*, èngghi panèka akompolla para prajurit karaton. Saamponna ghâpanèka èterrossaghi sareng *perrang gagal*, èngghi panèka tombuna pokpara antarana ksatria sareng bhuta, nangèng ta' kantos acampo. Salastarèna ḍâri ghâpanèka pas èterrossaghi sareng *lakon goro-goro*, èngghi panèka carèta con-locon otabâ palèngghirân sè malèpor. Lampaèpon carèta ètanḍhâi bâḍâna panglako Semar, Petru', Garèng, sareng Bagong. Carèta èterrossaghi sareng *perrang kembhâng*, èngghi panèka bâḍâna perrang antarana ksatria sareng bhuta. Biyâsana bhuta ka'ḍinto kantos tèbhâs. Salastarèna ghâpanèka maso' ḍâ' *kapandhitan*, èngghi panèka carètana patapa'an. Lastarè ḍâri pasotapa'an ghâpanèka èterrossaghi sareng bâḍâna *perrang pongkasan*, èngghi panèka perrang antarana bhâlâ karabhâ sè akaè' sareng pokpara. Biyâsana bhâlâ karabhâ sè beccè' panèka sè menang. Saamponna ghâpanèka lakon èpongkasè sareng *panotop*, èngghi panèka pokeddhâ carèta sè ètegghepsi polè sareng dhâlâng. Aèssè pan-saponapan bâbulângan sè kèngèng èpetthèk ḍâri carèta sè ampon kalampan.

AI-Soal

A. Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

1. Moljâna bhângsa Indonesia amarghâ soghi ka
 - a. obângnga
 - b. sapèḍa motor
 - c. bhudhâjâ
 - d. jhuko'
2. Topèng dhâlâng panèka kasennèyan ḍâri
 - a. Jhâbâ
 - b. Madhurâ
 - c. Bhâli
 - d. Malaju
3. Bâḍâna topèng dhâlâng, èkabidhi
 - a. jhâman modern
 - b. jhâman ḍhimèn
 - c. jhâman rato
 - d. jhâman orèng seppo
4. Topèng dhâlâng panèka tamaso' ḍâ'
 - a. sennè sastra
 - b. sennè musik
 - c. sennè kèjhung
 - d. sennè tatèngghun
5. Carètana topèng dhâlâng èkanḍhâ'aghi sareng
 - a. panjhâk
 - b. orèng sè nèngghu
 - c. dhâlâng
 - d. orèng India
6. Panjhâk sè bâḍâ è topèng dhâlâng ngangghuy
 - a. topong
 - b. calana
 - c. rasoghân
 - d. sampèr
7. Bhidhâna topongnga Semar sareng sè laèn, èngghi panèka
 - a. taḍâ' bhidhâna
 - b. lebbi rajâ
 - c. lebbi loco
 - d. notoppè cangkèm
8. Mènorot carètana, topèng dhâlâng ècèpta sareng
 - a. Pangèran Suhra
 - b. Aryo Mènak Senoyo
 - c. Karaton Jhâmbhuringèn
 - d. Rato Mekkasân
9. Topèng dhâlâng ècèpta korang langkong
 - a. abad 15
 - b. abad 14
 - c. abad 13
 - d. abad 12

10. Topèng dhâlâng sajân jhurbhu nalèka è jhâmanna
- Pangèran Suhra
 - Karaton Jhâmbhuringèn
 - Aryo Mènak Sanoyo
 - Rato Mekkasân
11. Panglako sè èkatrèsnaè sareng Pangèran Suhra, èngghi panèka
- Pandhâbâ
 - Kurawa
 - Bolodèwo
 - Brontosèno
12. Asmaèpon dhâlâng topèng dhâlâng dâri Madhurâ sè neptep è Jhâbâ, èngghi panèka
- Pangèran Suhra
 - Aryo Mènak Sanoyo
 - Bolodèwo
 - Kertè
13. Topèng dhâlâng è Jhâbâ, èsambhât
- topèng kertè
 - topèng topong
 - wayang topèng
 - topèng brontosèno
14. Unsur sè bâdâ è dâlem carètana topèng dhâlâng, èngghi panèka
- Unsur ekstrinsik
 - Unsur intrinsik
 - Bâbulângan
 - Anglèpor
15. Carètaèpon topèng dhâlâng èkabidhi sareng ponapa
- mamolan
 - jhejjherrân
 - perrang kembhâng
 - perrang pongkasan
16. Carèta con-locon otabâ palèngghirân neng topèng dhâlâng panèka neng lakon
- mamolan
 - jhejjherrân
 - goro-goro
 - panotop
17. Carèta sè ètandhâi bâdâna panglako Semar, Petru', Gareng, sareng Bagong panèka neng lakon
- mamolan
 - jhejjherrân
 - goro-goro
 - panotop

Soal kapèng 18-30, maghut dâ' sempalan carèta bâjâng è bâbâ panèka. Mèlana, ngèrèng maos patètè!

Bhâbhâd Alas Ngamarta

Dhâlâng : Karaton Ngastinapura sè aman, tentrem, tor ma'mor samangkèn bâdâ dâlem kabâdâ'an malarat. Kabâdâ'ân panèka èsabâbbaghi sareng sèttong kadhâddhiyân sè andhâddhiyaghi Prabu Destarata ta' aora', ta' kènggèng apa-

ponapa. Kadhâddhiyân panèka èkabidhi sajhegghâ Panḍhâbâ ajhumenneng rato neng Karaton Ngastinapura. Dhinèng nalèka bâkto ampon para' sè èwisuḍa'a, bâḍâ kabhâr ta' saè. Mènorot kabhâr ghâpanèka, rèng-orèng mangghi'î bâḍâna mayyit enem bigghi'. Mayyit ghâpanèka mayyitta Panḍhâbâ sareng èbhuna Dewi Kunti. Kabâḍâ'an panèka sè andhâddhiyaghi Prabu Dèstoroto awisuḍâ Kurapati mènangka jhumenneng rato Ngastinapura aghântè Panḍhâbâ. Saamponna ḍâri ghâpanèka, bâḍâ kabhâr polè jhâ' Panḍhâbâ panèka ghi' bâḍâ tor ghi' oḍi'. Mèla ḍâri ghâpanèka, Prabu Dèstoroto makompol para pongghâbâna ḍâlem sèmo aghung.

Prabu Dèstoroto : Sèngko' satèya posang mèlana sèngko' ngèḍing kabhâr jhâ' para Panḍhâbâ rèya ghi' oḍi'. Satèya èkapolong bi' Begawan Abiyoso. Mara Paman Sengkuni kadhisonapa mènorot pamangghina panjennengnan?

Sengkuni : Mènorot abdhina, Panḍhâbâ panèka parèngngè sèttong tana sè legghâna samè sareng Karaton Ngastinapura.

Prabu Dèstoroto : Èka'ḍimma ḍaèra sè lèbârrâ paḍâ sareng legghâna Karaton Ngastinapura, Paman?

Sengkuni : Bâḍâ, Prabu. Èngghi panèka Alas Ngamarta. Alas ghâpanèka kèngèng èbhâḍhi ghântèna Karaton Ngastinapura mongghu ḍâ' Panḍhâbâ.

Ḍhâlâng : Brontosèno jhujhuk rabu ḍâ' parsèmowan aghung ghâpanèka. Salèrana noro' asèbhâ. Brontosèno jhughân ampon mèrèng ponapa sè èyatorraghi sareng Sengkuni.

Brontosèno : Sèngko' ngatorraghi songkem pangabhâktè, Kanjeng Obâ'.

Prabu Dèstoroto : Iyâ, cong. Pangabhâktèna bâ'na katampan bân sèngko'. Bârâmma kabhârrâ bâ'na?

Brontosèno : Obâ' Dèstoroto. Tarètan sèngko', iyâ arèya Panḍhâbâ bân kanjeng èbhu Dèwi Kuntinalibroto jhughân ḍâlem kabâḍâ'an salamet, ḍâlem kabâḍâ'an sèhat. Mèla sèngko' ètèta kangghuy mangghi'è kanjèng obâ' è Karaton Ngastinopuro ḍinna'.

Prabu Dèstoroto : Bâḍâ gâthè apa kantos dhibi'na arèya asèbhâ ḍâ' ka sèngko'? Mara èngghâllaghi ḍâ' ka sèngko', Brontosèno.

- Brontosèno : Kanjeng Obâ', Dèstoroto. Sèngko' ngèḍing kabhâr alè' Kuropati ella èwisuḍâ jhumenneng rato è Karaton Ngastinopuro, mèla sèngko' èkabhârâghi matè, bân sèngko' satèya mènta'a jhânjhina dhibi'na, iyâ arèya kaangghuy maghi Naghârâ Ngastinopuro ḍâ' ka sèngko'.
- Prabu Dèstoroto : Ḍu, tang ana' Brontosèno. Lakar bhender sèngko' sè bhâkal masra'aghi Karaton Ngastinopuro ḍâ' ka dhibi'na. Nangèng Brontosèno, asabâb dhibi'na ella ngartè dhibi' jhâ' sèngko' yâ ella ta' abâs. Mèla sèngko'coma ngèḍing kabhâr, jhâ' tang na'-ana' Pandhâbâ ella taobbhâr bâḍâ neng è balai sè Golo-Golo. Mèla Brontosèno, ta' ènjâ' polè Karaton Ngastino rèya èpasra'aghi ḍâ' tang ana' Kuropati.
- Brontosèno : Dèstoroto, pas bârâmma sèngko' ta' bhâkal ollè Naghârâ Ngastino? Mèla sèngko' ella ètèta bân tang tan-tarètan kabbi bhâlâ Pandhâbâ. Iyâ arèya kaangghuy mènta naghârâ, mèla bârâmma mara èngghâl atorraghi ḍâ' ka sèngko'?
- Prabu Dèstoroto : Brontosèno, jhânjhina sèngko' iyâ ella jhânjhi. Nangèng parjhughâna asabâb parsasat copa ella ta' kennèng jhilât polè. Tang ana' Kuropati ella èwisuḍâ ajhumenneng rato è Karaton Ngastinopuro, mèla sèngko' nyo'ona lèllana dhibi'en bân satarètanan, iyâ arèya dhibi'na èghântè'anna bân sèngko' bhâbâ kakobâssa'an iyâ sè lèbârâ paḍâ bân Karaton Ngastinopuro. Mara bârâmma, Brontosèno?
- Brontosèno : Kanjèng Obâ' Dèstoroto, kalamon bâriyâ apa, bhâbâ ḍimma, ḍâera ḍimma, mara èngghâl atorraghi ḍâ' ka sèngko'. Asabâb kalamon sèngko' ta' atoro' ka ḍhâbuna orèng sèppo, atoro'a sapa polè? Jhâ' tang rama Paḍudèwanoto ella nyowarghâ. Mèla mara èngghâl atorraghi ḍâ' ka sèngko', bhâbâ ḍimma sè bhâkal èbâghiyâ ḍâ' ka sèngko'?
- Prabu Dèstoroto : Brontosèno, tana sè lèbârâ paḍâ kalabân Ngastinopuro iyâ arèya coma salagghi' arobâ alas. Mèla bârâmma kalamon dhibi'en arèya èbèrri' alas kalabân sèngko', Brontosèno?
- Brontosèno : Kanjèng Obâ' Dèstoroto, kalamon salagghi' arobâ alas, bhâkal èbhâbhâd alassa kalabân sèngko'.

Totok lekkassa carèta, Brontosèno jhujhuk mangkat nojjhu dâ' Alas Ngamarto. Alas ghâpanèka èbhâbhâd sareng Brontosèno kadhîbi'ân nyopprè kèngèng èyengghunnè sareng tan-tarètanna Pandhâbâ. Nangèng è dâlem abhâbhâd alas ghâpanèka bânnya' cobhâ. Èkabidhi èngèt-tengngèt sareng jhin-ejjhin sè bâdâ neng è alas ghâpanèka kantos kaḍâtengngan pottrè bhuta èngghi panèka sè anyama Dewi Arimbi ḍâri Karaton Pringgonḍani.

Brontosèno kala è dâlem paperrangan sareng jhin Alas Ngamarto. Nalèka salèrana songkan ta' anḍi' ora', Dewi Arimbi rabu. Pottrè ḍâri Karaton Pringgonḍani panèka cè' tarèsnana ka Brontosèno, nangèng Brontosèno ta' poron asabâb aparabâ'ân bhuta. Dewi Arimbi terros noro' buntè' Brontosèno, kantos apangghi sareng kanjeng èbhû Dewi Kuntinalibroto.

Dewi Kuntinalibroto cè' nèssera ka Dewi Arimbi, mèlana Dewi Arimbi panèka pas èyobâ bujuddhâ dhâddhi pottrè sè aparabâ'ân cè' raddhinna. Dhinèng salèrana Dewi Arimbi ampon raddhin, Brontosèno lajhu poron, kantos èkaraji.

Sumber: wayang.files.wordpress.com

Samangkèn Pandhâbâ ampon ḍâpa' ka Alas Ngamarto. Para Pandhâbâ aperrang sareng jhin-ejjhin sè bâdâ neng alas ghâpanèka. Jhin Alas Ngamarto ngako kala, nangèng nyo'on bellâs ka Pandhâbâ nyopprè kèngènga nongghâl sajiwo sareng Pandhâbâ. Masèttong raghâ sareng Pandhâbâ. Pandhâbâ ngèstowaghi, mèlana pas asmana para Pandhâbâ aobâ ngangghuy asma-sama ḍâri para jhin Alas Ngamarto.

(Angghidhân: A. Hamzah Fansuri Basar)

18. Sè èwisuḍâ mènangka jhumenneng rato neng Ngastinapura
- Brontosèno
 - Ḍèstoroto
 - Sengkuni
 - Kuropati
19. Mayyit sè bânnya'na enem bigghi' neng lakon ghâpanèka èngghi panèka
- Pandhâbâ
 - Pandhâbâ sareng Dewi Kunti
 - Dewi Kunti
 - orèng Ngastinopuro
20. Sè aparèng pamangghi jhâ' Alas Ngamarta pakon èparèngngaghi ka Pandhâbâ èngghi panèka
- Sengkuni
 - Kuropati
 - Prabu Ḍèstoroto
 - Brontosèno
21. Sè abhâbhâd Alas Ngamarta, èngghi panèka

- a. Sengkuni
b. Prabu Dèstoroto
c. Kuropati
d. Brontosèno
22. Sèjhujhuk rabu asèbhâ neng parsèmowan, èngghi panèka
a. Sengkuni
b. Prabu Dèstoroto
c. Kuropati
d. Brontosèno
23. Brontosèno ètèta sareng tan-tarètanna kaangghuy
a. mènta Naghara Ngastinapura
b. mangghi' Prabu Dèstoroto
c. abhâbhâd Alas Ngamarta
d. ngèrèng parsèmowan
24. Bhâbâ sè bhâkal èghântèyaghi sareng Prabu Dèstoroto ka Pandhâbâ èngghi panèka
a. Alas Ngamarta
b. Naghara Ngastinapura
c. taḍâ' ghântèna
d. Alas Ngastinapura
25. Bâbinè' sè cè' trèsnana ka Brontosèno èngghi panèka
a. Dewi Kuntinalibroto
b. Dewi Arimbi
c. Kuropati
d. Prabu Dèstoroto
26. Nyamana karatonna Dewi Arimbi èngghi panèka
a. Alas Ngamarta
b. Karaton Ngastinapura
c. Karaton Pringgondani
d. Karaton Ngamarta
27. Sè ngobâ bujuddhâ Dewi Arimbi dhâddhi raddhin èngghi panèka
a. Dewi Kuntinalibroto
b. Prabu Arimba
c. Brontosèno
d. Jhin Alas Ngamarta
28. Dewi Kuntinalibroto ma' ngobâ bujuddhâ Dewi Arimbi amarghâ
a. nèser
b. terro amantowa
c. dhuli mangghi jhuḍhu
d. beccè'
29. Sè nambhâi Brontosèno nalèka songkan amarghâ kala perrang èngghi panèka
a. Dewi Kuntinalibroto
b. Prabu Arimba
c. Semar
d. Dewi Arimbi
30. Asmaèpon Pandhâbâ aobâ amarghâ
a. terro salameddhâ
c. tako' ka jhin
b. nongghâl sajiwo
d. pangaterrona dhibi'

B. Èyatorè èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

1. Bhângsa Indonesia tamaso' dâ' sala sètong _____ è dhunnya.
2. Kasennèyan mènangka bhârâng sè bâdâ è dâlemma _____ aghândhu' pan-saponapan _____ mongghu sadhâjâ ana' potò.
3. Kasennèyan topèng dhâlâng bânnè pèra' dhâddhi tatèngghun sè _____ nangèng jhughân bânya' _____ sè kèngèng èpetthèk.
4. Topèng dhâlâng èngghi panèka sennè tatèngghun sè aghuna'aghi carèta dâri _____ èngghi panèka _____ tor _____.
5. Carètaèpon topèng dhâlâng ghâpanèka èkandhâ'aghi sareng _____ tor èlampâ'aghi sareng _____.
6. Panjhâk ghâpanèka aghuli noro'è ca'-oca' sè ètotorraghi sareng _____ kajhâbâ sè dhâddhi _____.
7. _____ Semar ka'dinto ta' atopo kantos cangkèm, dhinèng panjhâk salaènna Semar _____ kantos cangkèm.
8. Panglako sè èkatrèsnaè sareng Pangèran Suhra ghâpanèka èngghi ka'dinto _____ sè ajhumenneng rato neng _____.
9. Amarghâ asmaèpon dhâlângnga ghâpanèka _____ mèlana kasennèyan topèng dhâlâng ghâpanèka pas aobâ nyama dhâddhi topèng _____.
10. Jhejjherrân èngghi panèka lalampa'an carèta neng _____ sè ka'dimma panglakona ampon pađâ sèghek _____.
11. _____ èngghi panèka tombuna pokpara antarana ksatria sareng _____ nangèng ta' kantos acampo.
12. Lakon _____ èngghi panèka carèta con-locon otabâ _____ sè malèpor orèng sè nèngghu.
13. _____ èngghi panèka sè ètèta sareng _____ kaangghuy mènta Naghara Ngastinapura.

14. Brontosèno èparènggè bhâbâ sè anyama _____ mènangka ghântèna ðâri Karaton _____.
15. Dewi Arimbi panèka bâbinè' sè abujud _____ nangèng èyobâ bujuddhâ sareng _____ kantos dhâddhi raddhin.

C. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ ka'ðinto kalabân jhârna'!

1. Sebbhuttaghi sapolo bigghi' pan-saponapan bhângsa sè bâðâ neng Indonesia!

2. Amarghâ ponapa ma' kasennèyan panèka ghi' parlo èjâgâ, èpèyara tor èpajhurbhu?

3. Sebbhuttaghi cem-macemma carèta sempalan sè bâðâ è topèng dhâlâng!

4. Ponapa bhidhâna carètana Mahabarata sè bâðâ è topèng dhâlâng Madhurâ sareng neng Jhâbâ?

5. Aponapa ma' Prabu Ðèstoroto ta' poron aparèng Naghâra Ngastinapura ka Pandhâbâ?

6. Sebbhuttaghi *unsur-unsur intrinsik* sè bâðâ è topèng dhâlâng!

7. Jhârbâ'aghi ponapa sè èmaksod sareng lakon kapottren ðâlem *unsur intrinsik* topèng dhâlâng!

8. Jhârbâ'aghi ponapa sè èmaksod sareng lakon kepanḍhitan ḍâlem *unsur intrinsik* topèng dhâlâng!

9. Sebbhuttaghi bâbulângan beccè' (*pesan moral*) sè bâḍâ neng è carèta Bhâbhâd Alas Ngamarta?

10. Amarghâ ponapa ma' Panḍhâbâ aobâ nyama?

D. Èyatorè abhâḍhi ghâlîmpo' sè bânya'na angghuta 5 orèng!

- Èyatorè maos carèta "Bhâbhâd Alas Ngamarta" è attas kalabân tanḍhâ bâca sè lerres, *artikulasi tor intonasi* sè saè! Tètènè saghâlîmpo'an!
- Bâḍâ se dhâddhi dhâlâng, bâḍâ sè dhâddhi Prabu Ḍèstoroto, Sengkuni, Brontosèno, Dewi Arimbi!
- Bâng-sèbângnga angghuta ghâlîmpo' paḍâ maos tor paḍâ nètènè!
- Salastarèna nètènè carana kancana maos carèta topèng dhâlâng, èyatorè ollè'è (*menilai*) kadhiponapa hasèlla!
- Ollè'è kalabân ngèssè'è *format penilaian* è bâbâ panèka!

No.	Nyama	Carèta	Ollèna			Catteddhân
			Korang	Cokop	Saè	

6. Hasèl dâri ngollè'è ghâpanèka atorraghi dâ' bapa'/ èbhu ghuruna!
7. Angghuta ghâlimpo' sè palèng saè pamacana tor palèng tèngghi ollèna, èyatorè nyarèta'aghi polè carèta "Bhâbhâd Alas Ngamarta" è ađâ'na kellas!

E. Èyatorè bhâđhi sempalanna carèta topèng dhâlâng saghâlimpo'an!

1. Èyatorè rembhâk sakanca'an dâlem ghâlimpo'na bâng-sèbâng kaangghuy nyarè sempalanna carèta topèng dhâlâng!
2. Amoskèl ka bapa'/ èbhu è compo'na carèta sempalan topèng dhâlâng ghâpanèka!
3. Èyatorè serrat carèta ghâpanèka neng bukuna bâng-sèbâng!
4. Maos saghâlimpo'an carèta ghapanèka!
5. Bâng-sèbângnga angghuta ghâlimpo' mèlè panglakona bi'-dhibi' sè èmaosa!
6. Mènggu dâteng maos carèta ghâpanèka è ađâ'na kelas!

Akrab dengan Lingkungan

Kompetensi Dasar

- 3.8 Mengetahui, memahami, dan mengidentifikasi pasangan aksara Jawa/ *carakan Madhurâ* sesuai dengan kaidah.
- 4.8 Menulis dan membaca teks sederhana beraksara Jawa/ *carakan Madhurâ* yang menggunakan pasangan.

Rèngkessan

Pasangan neng Carakan Madhurâ

Pasangan neng Carakan Madhurâ èbâgi tello' pantha, akadhi: ðhâmpèngan, ghântongan, tompang tènḍi.

1. ðhâmpèngan, ètolès èrèng/ ajhâjhâr. Bâḍâ tello' aksara, èngghi panèka:
 - a. ðhâmpènganna /a/ = ᮘ = ... ᮙ, contona: ᮘᮙᮘᮙ = *pas asa*
 - b. ðhâmpènganna /pa/ = ᮘᮙ = ... ᮙ, contona: ᮘᮙᮘᮙ = *pappa*
 - c. ðhâmpènganna /sa/ ᮙᮘ = ... ᮙᮘ, contona: ᮙᮘᮙᮘ = *sassa*
2. Ghântongan, ètolès aghântong è bâbâna aksara tor acamppo sareng sokona aksara sè bâḍâ è attassa. Macem sareng bujuddhâ bâḍâ tello', akadhi:
 - a. Ghântonganna /na/ = ᮙᮘ = ... ᮙᮘ, contona: ᮙᮘᮙᮘᮙᮘ = *èmanna*
 - b. Ghântonganna /wa/ = ᮙᮘ = ... ᮙᮘ, contona: ᮙᮘᮙᮘ = *swara*
 - c. Ghântonganna /nya/ = ᮙᮘᮙᮘ = ... ᮙᮘᮙᮘ, contona: ᮙᮘᮙᮘᮙᮘᮙᮘ = *mènnya'*
- 3) Pasangan tompang tènḍi, ètolès apèsa sareng aksara sè bâḍâ è attassa tor ta' ollè asoson tello'. Macem tor bhângonna bâḍâ 14 bigghi', akadhi:

a) ca = ຈາ ຈັ	h) jâ/jhâ = ຈາ ຈັ
b) ra/râ = ຈາ ຈັ	i) ya/yâ = ຈາ ຈັ
c) ka = ຈາ ຈັ	j) ma = ຈາ ຈັ
d) dâ/dhâ = ຈາ ຈັ	k) gâ/ghâ = ຈາ ຈັ
e) ta = ຈາ ຈັ	l) bâ/bhâ = ຈາ ຈັ
f) la/lâ = ຈາ ຈັ	m) đâ/đhâ = ຈາ ຈັ
g) tha = ຈາ ຈັ	n) nga = ຈາ ຈັ

To-conto akadhi:

a. ຈາ ຈັ	: cacca	b. ຈາ ຈັ	: gherrâ
c. ຈາ ຈັ	: đâkka	d. ຈາ ຈັ	: morèddhâ
e. ຈາ ຈັ	: soratta	f. ຈາ ຈັ	: kolla
g. ຈາ ຈັ	: kottha	h. ຈາ ຈັ	: majjhâ
i. ຈາ ຈັ	: tapayya	j. ຈາ ຈັ	: ajâmma
k. ຈາ ຈັ	: agghâ	l. ຈາ ຈັ	: totobbhâ
m. ຈາ ຈັ	: bâđđhâ	n. ຈາ ຈັ	: Sarongnga

(Ètokèl đâri Buletin Pakem Maddhu No. 42 Th XI Mei 2015, angghidhân H.M. Dradjid, B.A. sareng Buku *Sekar Asrè* 5, 2016)

AI-Soal

A. ² Èyatorè jâwâb pètanya-pètanya è bâbâ ka'ḍinto kalabân pèlèyan sè palèng lerres!

Soal kapèng 1-3, maghut teks è bâbâ panèka. Èyatorè maos patètè!

Manossa panèka makhlok sosial. Artèna ta' bisa oḍi' kadhibi'ân, pasthè bhuto bhântowanna orèng laèn. Mèla ḍâri ghâpanèka dhâddhi manossa ngèrèng paḍâ ngormat. Sampèyan sadhâjâ ta' kèra mampo nekkane tarèka manabi taḍâ' orèng laèn. Manossa kodhu ghutong rojhung nyopprè tekka hajhât, kong-langkong hajhâddhâ sasarengan.

Manabi kita terro sakobengnga kampongnga kita assrè, sadhâjâna kodhu areng-sareng nanem ka'-bhungka'an. Terro ta' bânjirrà, kodhu ghutong rojhung abhersèyan lèkè. Kita kodhu ajâgâ lingkungan, ta' ollè bâḍâ sè mowang bu-rombu sarombânan.

1. Artèna makhlok sosial panèka
 - a. bhuto bhântowanna orèng laèn
 - b. oḍi' kadhibi'ân
 - c. ca'-kanca'an
 - d. along-polong
2. Nyopprè tekka hajhât, manossa kodhu
 - a. ngormat orèng laèn
 - b. ghutong rojhung
 - c. abhersèyan lèkè
 - d. namen ka'-bhungka'an
3. Manossa ta' mampo oḍi' kadhibi'ân amarghâ
 - a. tako'an
 - b. makhlok sosial
 - c. taḍâ' sè abhânto
 - d. bhuto kanca
4. Bânnya'na ḍhâmpèngan bâḍâ
 - a. sètong
 - b. ḍuwâ'
 - c. tello'
 - d. empa'

5. Aksara ḍhâmpèngan bâḍâ saponapa
- ḍuwâ'
 - tello'
 - empa'
 - lèma'
6. Aksara ghântongan bâḍâ saponapa
- ḍuwâ'
 - tello'
 - empa'
 - lèma'
7. Bânnya'na tompang tènḍi, bâḍâ
- 10 bigghi'
 - 11 bigghi'
 - 12 bigghi'
 - 14 bigghi'
8. Bhângonna pasangan /pa/ èngghi panèka
- ... 𑂣
 - ... 𑂤
 - ... 𑂥
 - ... 𑂦
9. Bhângonna ḍhâmpèngan /sa/ èngghi panèka ...
- ... 𑂣
 - ... 𑂤
 - ... 𑂥
 - ... 𑂦
10. Bhângonna pasangan /wa/, èngghi panèka
- ... 𑂧
 - ... 𑂨
 - ... 𑂩
 - ... 𑂪
10. Bhângonna pasangan /na/, èngghi panèka ...
- ... 𑂫
 - ... 𑂬
 - ... 𑂭
 - ... 𑂮
11. Bhângonna ghântongan /nya/ èngghi panèka ...
- ... 𑂯
 - ... 𑂰
 - ... 𑂱
 - ... 𑂲
12. Bhângonna pasangan /dâ/dhâ /, èngghi panèka ...
- ... 𑂳
 - ... 𑂴
 - ... 𑂵
 - ... 𑂶

14. Bhângonna pasangan /ra/râ/, èngghi panèka

- a. $\ddot{r}i$
- b. $\ddot{r}i$
- c. $\ddot{r}i$
- d. $\ddot{r}i$

15. Bhângonna tompang tènđina /nga/ èngghi panèka...

- a. $\ddot{r}i$
- b. $\ddot{r}i$
- c. $\ddot{r}i$
- d. $\ddot{r}i$

B. Èyatorè èssè'è ti'-titi' è bâbâ panèka sopajâ jhângkep kalabân ca'-oca' sè lerres!

a. Dhâmpènganna $\ddot{r}i$ \ $\ddot{r}i$ sareng $\ddot{r}i$ akadhi :

_____ \ _____ \ _____

b. Ghântonganna $\ddot{r}i$ \ $\ddot{r}i$ sareng $\ddot{r}i$ akadhi :

_____ \ _____ \ _____

c. Tom pang tènđina $\ddot{r}i$ \ $\ddot{r}i$ sareng $\ddot{r}i$ akadhi:

_____ \ _____ \ _____

d. $\ddot{r}i$ \ $\ddot{r}i$ sareng $\ddot{r}i$ pasanganna ponapa?

_____ \ _____ \ _____

e. $\ddot{r}i$ \ $\ddot{r}i$ \ sareng $\ddot{r}i$ pasanganna ponapa?

_____ \ _____ \ _____

C. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ ka'đinto kalabân jhârna'!

1. Macemma ghântongan akadhi:

2. Jhârbâ'aghi carana nolès dhâmpèngan!

3. Jhârbâ'aghi carana nolès ghântongan!

4. Jhârbâ'aghi carana nolès tompang tènḍi!

5. Bâḍâ saponapa bigghi' macemma tompang tènḍi? Sebbhuttaghi!

D. Èyatorè salèn ka èjhâ'ân latèn Madhurâ!

a. ᱦᱟᱴᱚᱨᱚᱸᱰᱽ : _____

b. ᱦᱚᱱᱚᱛ : _____

c. ᱦᱚᱱᱚᱛ : _____

d. ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ : _____

e. ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ : _____

E. Èyatorè salèn ka carakan Madhurâ!

1. Mon èlang : _____

2. Kennong : _____

3. Maḍḍhâ : _____

4. Totobbhâ : _____

5. Sarongnga : _____

ORIGINALITY REPORT

4%

SIMILARITY INDEX

4%

INTERNET SOURCES

0%

PUBLICATIONS

0%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1

www.coursehero.com

Internet Source

1%

2

nos.jkt-1.neo.id

Internet Source

1%

3

surieyorei.wordpress.com

Internet Source

1%

4

adoc.pub

Internet Source

<1%

5

files1.simpkb.id

Internet Source

<1%

6

123dok.com

Internet Source

<1%

7

Submitted to Tzuchi Secondary School

Student Paper

<1%

8

Submitted to Universitas Negeri Surabaya The
State University of Surabaya

Student Paper

<1%

9

ambisyukk.blogspot.com

Internet Source

<1%

10

pipinpirmansyah.blogspot.com

Internet Source

<1 %

11

www.scribd.com

Internet Source

<1 %

Exclude quotes On

Exclude matches Off

Exclude bibliography On